

Tulevaisuuden muistelu -palaverit

Vantaan kaupungin verkostopalaverien arviointi

Laitila, Outi

2015 Tikkurila

Laurea ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Tulevaisuuden muistelu -palaverit
Vantaan kaupungin verkostopalaverien arviointi

Outi Laitila
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2015

Outi Laitila

**Tulevaisuuden muistelu -palaverit
Vantaan kaupungin verkostopalaverien arviointi**

Vuosi	2015	Sivumäärä	93
-------	------	-----------	----

Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus tutkia Vantaalla vuosina 2011-2013 Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaverissa kerättyjä välittömiä osallistujapalautteita. Tutkimus perustuu Vantaan kaupungin verkostokonsultointitoimintaan, jossa erilaisten verkosto- ja yhteistyöpalaverien vetäjäksi voidaan tilata verkostokonsultti. Vantaalla on koulutettu vuosina 2011-2012 Terveystien ja Hyvinvoinninlaitoksen järjestämässä koulutuksessa yhteensä 22 verkostokonsulttia, jotka toimivat verkostopalaverien vetäjinä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa osallistujien kokemuksista verkosto- ja yhteistyöpalaverissa. Opinnäytetyössä on myös tarkoitus arvioida verkostokonsulttitoiminnan onnistumista Vantaalla. Tutkimuskysymyksiä tässä työssä ovat: "Millaista hyötyä eri osallistujaryhmät ovat saaneet verkostopalaverista?", "Mitkä asiat vaikuttavat verkostopalaverin onnistumiseen työmenetelmänä?" ja "Miten verkostokonsultointia voitaisiin kehittää Vantaalla?".

Tutkimusaineisto on kerätty vuosina 2011-2013 Vantaalla pidetyissä verkostopalaverissa, joista osa on ollut asiakaspalavereita ja osa työntekijöiden keskinäisiä palavereita. Palaveriin osallistuneet työntekijät ja asiakkaat ovat täyttäneet verkostopalaverin palautelomakkeen (Liite 1), joita on yhteensä 653 kappaletta. Tutkimustuloksissa lomakkeen määrällisten kysymysten tulokset on esitetty tarkasti erilaisin taulukoin ja kuvioin. Avoimista kysymyksistä saatu laadullinen aineisto on puolestaan koottu yhteen teemoittelemalla. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että osallistajat ovat olleet pääosin tyytyväisiä palaverissa käytettyyn Tulevaisuuden muistelu -menetelmään, asioiden käsittelyyn sekä palaverista saatuun hyötyyn ja yleiseen kokemukseen. Merkittävimpänä kehittämiskohteena verkostopalaverien palautteiden perusteella voidaan pitää ajankäyttöä. Vantaan verkostopalaverista saatujen palautteiden ja aiempien aihetta koskevien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että Vantaalla toteutetut verkostopalaverit ovat olleet suurelta osin onnistuneita, vaikka kehittämiskohteitakin toki on.

(201 sanaa)

Asiasanat: verkostotyö, verkostopalaveri, verkostokonsultointi, ennakkointidialogi

Outi Laitila

**Future reminiscence meetings
Evaluation of the network meetings in the City of Vantaa**

Year	2015	Pages	93
------	------	-------	----

The aim of this Bachelor's thesis is to examine the direct participant feedback collected in the Future reminiscence meetings in Vantaa in the years 2011-2013. The study is based on the network consultancy work done in the City of Vantaa. In network consultancy a consult can be ordered to lead different network and cooperation meetings. The City of Vantaa has trained 22 network consults on a course organized by the National Institute for Health and Welfare. The aim of this study is to provide information on the participants' experiences in the network and cooperation meetings. The thesis also aims to assess the success of the network consulting work in Vantaa. The thesis discusses what kind of benefits the various groups of participants have received from the network meetings, what factors affect the success of the network meetings as a working method and how the network consulting in Vantaa could be improved.

The research data has been collected during the years 2011-2013 in the network meetings held in Vantaa. Some meetings have included customers and some have been meetings for employees. The employees and customers participating in the meetings have filled the feedback form for the network meeting (Attachment 1). There are a total of 653 filled forms. The results of the quantitative data have been presented in detail by various charts and patterns. The qualitative data from the open questions have been grouped in collective themes. The results of the study show that the participants were mostly satisfied with the Future reminiscence as a method, processing of the issues at hand, the general experience, as well as with the benefits gained from the meetings. On the basis of the feedback collected from the network meetings, the most significant area of development is the use of time in the meetings. The feedback gathered in the network meetings in Vantaa and the results of two previous studies on the subject indicate that the network meetings held in Vantaa have been mainly successful, even though some areas of development still remain.

(338 words)

Keywords: networking, network meeting, network consulting, anticipation dialogue

Sisällys

Johdanto.....	6
1 Verkostotyö	8
2 Dialogisuus verkostotyössä	10
2.1 Ennakointidialogi eli selkeyttävä verkostopalaveri	10
2.2 Huolen vyöhykkeistö	11
2.3 Tulevaisuuden muistelu -menetelmä	12
3 Verkostokonsultointi.....	15
4 Työn tavoitteet ja toteutus	16
4.1 Aineiston kerääminen ja analysointi.....	16
4.2 Aikaisemmat tutkimukset	17
5 Tulokset.....	18
5.1 Määrällinen aineisto	18
5.1.1 Nuoret asiakkaat	24
5.1.2 Aikuiset asiakkaat	31
5.1.3 Asiakkaiden läheiset	40
5.1.4 Työntekijät	48
5.1.5 Palaverien tilaajat	57
5.2 Laadullinen aineisto	66
6 Yhteenveto	72
7 Johtopäätökset	75
7.1 Tutkimuskysymys 1: Millaista hyötyä eri osallistujaryhmät ovat saaneet verkostopalavereista?	75
7.2 Tutkimuskysymys 2: Mitkä asiat vaikuttavat Tulevaisuuden muistelu - verkostopalaverin onnistumiseen?	78
7.3 Tutkimuskysymys 3: Miten verkostokonsultointia voitaisiin kehittää Vantaalla?79	
8 Pohdinta	81
Lähteet	84
Liitteet	85
Kuvat	85
Kuviot	85
Taulukot	85

Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee verkostotyötä ja verkostokonsultointia sekä tarkemmin Vantaalla pidettyjen verkostopalaverien palautteita ja niistä saatavia tuloksia. Löysin aiheen, kun Laurea ammattikorkeakoulun lehtori Soili Vento etsi opiskelijaa tekemään tutkimusta valmiiksi kerätystä aineistosta liittyen verkostopalaveriin Vantaalla. Kiinnostuin tutkimuksesta, koska siihen oli jo valmiiksi käytettävissä laaja aineisto ja mahdollisuus vertailla saatuja tuloksia Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (myöhemmin tässä työssä Stakes) ja Mannerheimin lastensuojeluliiton (myöhemmin tässä työssä MLL) tekemiin vastaavanlaisiin tutkimuksiin.

Opinnäytetyössäni tutkin siis Vantaalla vuosina 2011-2013 käydyissä verkostopalaverissa kerättyjä välittömiä osallistujapalautteita. Työelämän yhteyshenkilönä tutkimuksessani on Leea Halmén, joka on toiminut Vantaan kaupungilla koulutettuna verkostokonsulttina 1.1.2013 lähtien ja 1.8.2014 lähtien osa-aikaisena verkostokoordinaattorina. Koordinaattorina Halmén osallistuu myös verkostokonsultointiin liittyvien palvelujen suunnitteluun. Verkostotyöskentely ja erilaiset verkostopalaverit ovat yleisiä työmenetelmiä erityisesti sosiaalihuollon ja perhepalvelujen alueella, mutta verkostopalaveri on alkanut työskentelymuotona yleistyä myös muualla. Lisäksi verkostopalaveri sopii työyhteisöjen sisäiseksi työskentelytavaksi.

Jokaisella ihmisellä on oma verkostonsa, jossa hän toimii. Siihen kuuluvat teoriassa kaikki ihmiseen jollain tavalla liitoksissa olevat toiset ihmiset. Ihmisen ollessa asiakkaana esimerkiksi sosiaali- tai terveydenhuollon palveluissa, muodostuu hänen ympärilleen usein ammattilaisten ja yksiköiden verkosto, jossa kaikki tekevät oman osansa asiakkaan auttamiseksi. Tämän verkoston merkitys korostuu erityisesti asiakkailla, joilla se muodostuu laajasta lähipiiristä ja useista eri ammattilaisista. Merkittävä osa asiakkaan verkostoa on hänen läheisverkostonsa, joka tulisi aina ottaa huomioon myös ammattilaisten taholta. Monissa tapauksissa verkoston yhteistyökyvyttömyys saattaa aiheuttaa asiakkaan tilanteen jumiutumista ja vaikeuksia asiakkaan ongelmien ratkaisemisessa. Kokko ja Koskimies kiteyttävät asian mielestäni hyvin lauseessa: ”Yhteinen asiakas on helposti ei kenenkään asiakas” (Kokko & Koskimies 2007, 12).

Tulevana terveydenhoitajana näen verkostotyön ja siihen perehtymisen tärkeänä osana tulevaa työtäni ja ammattitaitoani. Tällä hetkellä yksi tavoitteistani on päästä töihin äitiys- ja lastenneuvolaan, joten uskon kohtaavani paljon erilaisia tilanteita ja asiakkaita, joissa verkostotyö on avainasemassa asiakkaan auttamisen kannalta. Olen kiinnostunut saamaan kokemusta myös muilta terveydenhoitajan työkentiltä ja uskon, että myös esimerkiksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ikääntyneiden terveydenhuollossa verkostotyöllä on merkittävä asema, jotta asiakkaan tarpeet voidaan huomioida kokonaisvaltaisesti. Syksyllä 2013 olen

myös ollut harjoittelujaksolla Lastenlinnan sairaalan autismipäiväkeskuksessa, jossa käytettiin verkostopalavereita sekä eri työntekijöiden kesken että asiakkaiden kanssa.

1 Verkostotyö

Verkostotyön voi ajatella saaneen alkunsa 1950-luvulla, kun sosiaalianthropologi John Barnes määritteli ensimmäistä kertaa sosiaalisen verkoston käsitteen. Yksilöiden välisiin verkostoihin oli toki kiinnitetty huomiota jo paljon ennen tätä. Esimerkiksi psykodraaman kehittäjä J. L. Moreno kiinnitti jo vuonna 1914 huomiota ryhmien välisiin rakenteisiin ja kartoitti erilaisia verkostoja työskennellessään lääkärinä pakolaisleirillä Itävallassa. Barnes oli kuitenkin ensimmäinen, joka otti sosiaalisen verkoston käsitteen aktiiviseen käyttöön. 1980-luvulla julkisen palvelujärjestelmän käyttöönoton myötä verkostotyö yleistyi sekä Euroopassa että Pohjoismaissa. (Sosweb - Sosiaalityön työmenetelmät. Verkostotyö.) 1980-luvun lopulla myös Suomessa tuli käyttöön verkostotyön käsite kuvaamaan verkostomaista työskentelyä (Seikkula & Arnkil 2009, 11). Muun muassa sosiaalialalla verkostoituminen alkoi nostaa päätään tuohon aikaan. 1990-luvun puolella Suomessa alkoi yleistyä käsitys verkostoitumisesta ja verkostoista tuottavana ja uudenaikaisena yhteistyön muotona. Verkostoituminen alkoi siis vähän vähältä olla yhä merkittävämpi osa niin organisaatioiden kuin yksilöidenkin elämää ja toimintaa. Tuon ajan lisääntynyt tarve yhteistyölle ja uusille joustaville työskentelytavoille oli vauhdittamassa verkostoitumiskehitystä. (Vanhatalo 2014, 15.)

Sosiaalinen verkosto saadaan aikaan, kun ihmisen kaikki sosiaaliset suhteet kootaan yhteen. Sosiaalinen verkosto kattaa siis muun muassa yksilön perheen, sukulaiset, ystävät, työpaikan, päiväkodin, koulun, harrastukset, ammattiauttajat ja viranomaiset. Verkostossa ei ole yhtä johtohahmoa tai keskusta eikä myöskään määriteltyjä rajoja. Yksilön näkökulmasta verkosto toimii, kun kaikki erilliset sosiaaliset suhteet muodostavat systeemin, jossa yksilöt voivat toteuttaa erilaisia toimintojaan. Samalla verkoston yksilöt myös epävirallisesti valvovat toistensa toimia. (Sosweb - Sosiaalityön työmenetelmät. Verkostotyö.) Nykyisellään Suomessa on käytännössä mahdotonta olla kuulumatta johonkin verkostoon. Olemme yleensä jo syntymästämme asti jollain tavalla kosketuksissa ainakin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmään. On myös erittäin vaikea löytää ihmistä, jolla ei olisi minkäänlaista sosiaalista tai läheisverkostoa, sillä käytännöllisesti katsoen kaikki ovat yleensä jollain tavalla yhteydessä toisiinsa. Kaikki nämä osat myös liittyvät lopulta yhteen verkostoksi henkilön itsensä kautta. (Seikkula & Arnkil 2009, 11.)

Nykyisellään palvelujärjestelmän monisektorisuus ja moniammatillisuus johtavat siihen, että on tehtävä paljon yhteistyötä erilaisten verkostojen kanssa. Selkeät rajat eri tahojen ja ammattilaisten välillä aiheuttavat hankaluuksia, kun asiakkaat tai ilmiöt eivät mahdu sovittujen rajojen sisälle vaan vaativat huomiota yli rajojen. Myös erikoistuneen ammatillisen järjestelmän ja muuttuvien sosiaalisten verkostojen yhteistyö ja niiden väliset rajanylitykset ovat erittäin ajankohtaisia. (Kokko & Koskimies 2007, 12.) Usein verkoston olemassaoloa ei edes tunnusteta, jos sitä ei tietoisesti koota yhteen. Totta kuitenkin on, että asiakkaan ympärille muo-

dostuu aina jonkinlainen työntekijäverkosto, kun hänen asioihinsa paneutuu useampi työntekijäosapuoli. Jokaisen sanomisilla ja tekemisillä on myös aina asiakkaan kautta vaikutuksensa koko verkostoon. (Seikkula & Arnkil 2009, 12.)

Erilaiset työntekijäverkostot ovat yhteydessä asiakkaaseen kukin oman asiantuntijuutensa ja sektorinsa näkökulmasta. Samalla tavalla asiakkaan henkilökohtainen verkosto linkittyy häneen täysin uudesta näkökulmasta. Yhteistyötä tehdään usein yhtenä verkostona vasta, kun asiakkaan tilanne on niin vaikea, ettei muita keinoja enää ole. Olisi kuitenkin tärkeää aloittaa verkostossa tehtävä työ jo aiemmin, jolloin siitä saatavat voimavarat saataisiin käyttöön nopeammin, eikä asiakkaan tilanne ehkä koskaan ajautuisi yhtä vaikeaksi. Verkostotyössä olennaisinta onkin etsiä ja koota yhteen asiakkaan koko verkoston tarjoamia voimavaroja hänen tukemisekseen. Lopullisena tavoitteena verkostotyöskentelyssä on saavuttaa ihmisiä, ideoita ja resursseja yhdistellen sellaisia voimavaroja ja tavoitteita, joihin pääseminen ei olisi ehkä ollut mahdollista jokaisen tahon toimiessa erikseen. (Kokko & Koskimies 2007, 12.)

2 Dialogisuus verkostotyössä

William Isaacs määrittelee dialogin seuraavasti: ”Dialogi on keskustelua, jossa on ydin ja jossa ei valita puolta”. Lisäksi hänen mukaansa dialogissa eri ihmiset puhuvat eri tavoilla, mutta yhdessä. Dialogissa on olennaista suunnata ajattelu kohti uutta ymmärrystä erimielisyyksien sijaan, jotta voidaan luoda pohja tulevalle ajattelulle ja toiminnalle. Tärkeää on siis keskittyä ajattelemaan yhdessä siten, että omaa mielipidettä ei pidetä lopullisena, mutta se tuodaan esiin. (Isaacs 2001, 39-40.) Dialogisuuden voidaan määritellä olevan vuoropuhelua, moniäänisyyttä ja erilaisten yksilöiden vastavuoroista vaikuttamista. Dialogissa toisten osanottajien näkemysten kuunteleminen on yhtäläillä tärkeää kuin omien näkemysten esittäminenkin. Dialogin perusajatus on se, että kaikki tulevat kuulluiksi ja saavat myös äänensä kuuluviin tasapuolisesti. Tasavertaisuus on dialogissa avainasemassa. Dialogisuudella pyritään saamaan aikaan vuorovaikutuksen selkeyttä, koordinaatiota ja hyvää yhteistyötä. (Kokko & Koskimies 2007, 12.)

Verkostotyössä dialogisuus tarkoittaa erilaisten rajojen ylittämistä. Ratkaisuja etsitään siis ilman rajoituksia ja kaikkia asiaan kytkeytyneitä yksilöitä kuullen. Asiakkaan näkökulmasta dialogisessa verkostotyössä huomioidaan hänen läheisverkostonsa yksilöt sekä hänen auttamisessaan mukana olevat työntekijät. Dialogisuus tuo kaikkien osapuolten ja tahojen voimavarat yhteen siten, että kaikki pystyvät antamaan asiakkaalle oman panoksensa toiset huomioon ottaen. Dialoginen verkostotyö käsitteenä tarkoittaa siis asiakkaaseen liittyvien ihmisten välistä yhteistyötä, jossa kaikkien mukana olevien tasavertainen kohtaaminen, vuoropuhelu ja muut edellä mainitut asiat toteutuvat. (Kokko & Koskimies 2007, 13.)

2.1 Ennakointidialogi eli selkeyttävä verkostopalaveri

Ennakointidialogien keskiössä on aina asiakas. Ennakointidialogissa ratkaisuja etsitään dialogin avulla ja katse on aina suunnattuna tulevaisuuteen menneisyyden sijasta. Ennakointidialogi on yksi hyvä työmenetelmä erilaisten verkostojen yhteistyöpalavereihin. Palaverien tavoitteena on ulkopuolisten vetäjien avulla saada aikaan uutta yhteistä ymmärrystä eri osapuolien välille ja toimia välineenä uusien vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien luomiseen. (Kokko & Koskimies 2007, 15) Tarkoituksena on siis saada aikaan ”mahdollisimman moniääninen, voimavarakeskeinen ja tasavertainen vuoropuhelu”. Olennaisinta on erottaa toisistaan puhuminen ja kuunteleminen. Henkilöä, jolla on puheenvuoro, tulee kuunnella tarkasti, häntä ei saa keskeyttää eikä puheenvuoroa kommentoida. Ennakointidialogi ei siis ole pelkästään keskustelu vaan suunnitelmallinen vuoropuhelu, jossa jokainen osallistuja puhuu vuorollaan. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 7.)

Ennakointidialogien vetäjinä toimivat aina koulutetut verkostokonsultit, jotka ovat täysin ulkopuolisia asiakkaan ja kyseessä olevan tilanteen näkökulmasta. Näin voidaan turvata jokaisen osallistujan keskittyminen itse palaveriin, kun verkostokonsultit pitävät huolen palaverin etenemisestä. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 7) Ennakointidialogi eli selkeyttävä verkostopalaveri voi olla syytä järjestää, jos tilanteessa on mukana useita eri toimijoita ja yhteistyöstä puuttuu selkeyttä ja suunnitelmallisuutta (Kokko & Koskimies 2007, 16).

2.2 Huolen vyöhykkeistö

Työntekijä voi jäsentää verkostotyöskentelyn tarvetta huolen vyöhykkeistön avulla. Hän voi sen kautta etsiä tuntumaa asiakkaaseen tai perheeseen liittyvään huoleensa. Tarkoituksena huolen vyöhykkeistön käytössä on, että työntekijä voi sen avulla arvioida omaa työskentelyään suhteessa asiakkaaseen. Riittävätkö hänen omat keinonsa vai tarvitseeko tilanteeseen lisätä muuta asiantuntemusta? Millainen hänen suhteensa asiakkaaseen on? Miten hän voi realistisesti tukea asiakasta? Riittävätkö työntekijän voimavarat? Huolen vyöhykkeistön tarkoituksena ei siis ole keskittyä asiakkaan ongelmien laatuun tai määrään, vaan työntekijän omien toimintamahdollisuuksien kartoittamiseen. Asiakkaita ei ole myöskään tarkoitus luokitella, vaan arvioida työntekijän auttamismahdollisuuksia. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 8.)

Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään eri osaan: 1. ei huolta, 2. pieni huoli, 3. harmaa vyöhyke ja 4. suuri huoli. Näistä vyöhykkeistä työntekijän kannalta haastavin ja kuormittavin on harmaa vyöhyke, jossa hän on huolissaan asiakkaasta ja kokee, etteivät hänen omat voimavaransa riitä tilanteen hallitsemiseen. Harmaa vyöhyke luo työntekijälle paineita, koska hän tietää, että siinä vaiheessa voidaan vielä ehkäistä tilanteen kriisiytyminen. Harmaan vyöhykkeen tilanne edellyttää jonkinlaisen yhteistyön käynnistämistä, tilanteen tarkempaa selvittelyä ja tuen suunnittelua. Työntekijän on puututtava huolta aiheuttavaan tilanteeseen, koska muuten epäselvyys vain jatkuu ja vaikea tilanne vakavoituu. Pienemmän ja suuremman huolen vyöhykkeillä on työntekijän näkökulmasta helpompi toimia, koska yleensä niitä varten on tarvittaessa käytettävissä selkeitä hoitoketjuja ja työvälineitä. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 8.)

Ennakointidialogit eli selkeyttävät asiakaspalaverit ja Tulevaisuuden muistelu -menetelmä sopivat hyvin käytettäväksi työmenetelmänä juuri tuolla haastavalla harmaalla huolen vyöhykkeellä (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 9). Palaverit antavat kaikille mahdollisuuden tuoda esiin oman näkökulmansa. Tilanteen strukturoiminen verkostokonsulttien avulla voi lisäksi helpottaa vaikeista asioista puhumista. Samalla palaverissa sovitaan mahdollisista jatkotoimenpiteistä, kun todellinen tilanne on saatu kartoitettua.

1 Ei huolta	2 Pieni huoli		3 Huolen harmaa vyöhyke		4 Suuri huoli	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa. Luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva. Omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti. Lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri. Lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia isävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toivomus isävoimavaroista ja kontrollin lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti
Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaverit & Ennakointimetodi työntekijöiden kesken						
Tulevaisuuden muistelu -suunnittelupalaverit						

Kuva 1: Huolen vyöhykkeistö ja huolia vähentävien menetelmien paletti (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 9 (mukaillen)).

2.3 Tulevaisuuden muistelu -menetelmä

Tulevaisuuden muistelu -menetelmä on yksi muoto ennakointidialogista ja sitä käytetään muun muassa erilaisissa verkostopalaverissa keskustelun runkona (Kokko 2007, 166). Tätä menetelmää on käytetty myös niissä verkostopalaverissa, joita tämä opinnäytetyö käsittelee. Lisäksi palaverissa, joista aineisto on kerätty, on ollut vetäjinä kaksi koulutettua verkostokonsulttia.

Tulevaisuuden muistelussa tavoitteena on saada aikaan selkeyttä ja koordinaatiota asiakkaan ja työntekijöiden yhteistyöhön sekä erityisesti aitoa ja kantavaa toiveikkuutta ja konkreettinen toimintasuunnitelma toiveiden toteuttamiseksi. Palaverissa yritetään sananmukaisesti ennakoida ja suunnitella asiakkaan hyvää tulevaisuutta. Tulevaisuuden muistelu -palaverit ovat asiakkaan perheelle sekä läheis- ja ammattilaisverkostolle mahdollisuuksia kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Asiakaslähtöisen palaverista tekee se, että siinä lähtökohtana on aina asiakkaan itse kokema arki ja se, miten hän itse määrittelee hyvän tulevaisuuden. Palaverissa ei ole tarkoitus korostaa tai määritellä ongelmia vaan saada selville, mitä parempi tulevaisuus eri osanottajille merkitsee ja miten siihen heidän mielestään voidaan pyrkiä. (Kokko 2007, 166-167.)

Tulevaisuuden muistelu -asiakaspalaveri on hyvä työmenetelmä erityisesti pitkittyneisiin tai lukkiutuneisiin tilanteisiin, joissa ratkaisun löytäminen ja yhteistyö ovat erityisen haastavia (Kokko & Koskimies 2007, 16). Tämä asiakaspalaveri ei kuitenkaan yleensä sovellu tilanteisiin, joissa eri asiakasosapuolten (esimerkiksi lapsen vanhemmat) välillä suhde on erittäin ristiriitainen esimerkiksi huoltajuuskysymysten takia. Yhteisen ja rakentavan tulevaisuuden suunnittelu voi tällöin olla mahdotonta. Akuutti psykoosi on myös yksi tilanne, jossa näin strukturoitu menetelmä ei yleensä sovi asiakkaalle. Lisäksi asiakkaan humalatila on ehdoton este palaverille. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 12.)

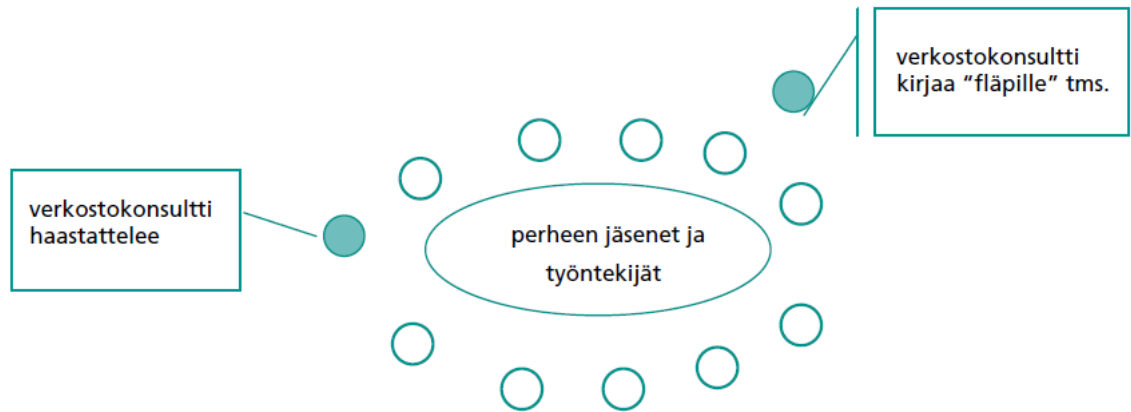
Käytännössä Tulevaisuuden muistelu -menetelmä toteutetaan siten, että kaikki osapuolet koontuvat yhteen verkostopalaveriin (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 12). Palaveri alkaa sillä, että palaverin tilaaja esittelee itsensä ja toivottaa osallistujat tervetulleiksi. Myös osallistujat esittelevät kukin vuorollaan itse itsensä ja kertovat, missä roolissa ovat palaverissa paikalla ja miten liittyvät tilanteeseen. Lisäksi tilaaja selvittää osallistujille, miksi palaveri on kutsuttu koolle ja mitä asioita hän toivoo palaverissa käsiteltävän. Verkostokonsultit jatkavat tästä kertomalla, millaisesta palaverista on kyse ja miten siinä edetään. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 26.) Palaverissa verkostokonsultit esittävät kysymyksiä, joihin kaikki vuorollaan vastaavat tuoden esiin oman näkökulmansa asiaan. Asiakkaalle ja hänen perheenjäsenilleen voidaan esittää esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä:

1. Aikaa on kulunut nyt jonkin verran ja asiat vaikuttavat olevan kohtuullisen hyvin. Mitä mieltä itse olet?
2. Miten olet itse toiminut kohentaaksesi tilannettasi? Kuka tai ketkä ovat auttaneet tai tukeneet sinua? Miten?
3. Mitkä asiat sinua huolestuttivat aiemmin? Minkä koet vähentäneen huoltasi?

Työntekijöille ja perheen läheisille voi esittää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

1. Kuulitte nyt, miten asiat ovat tällä hetkellä. Miten olet itse toiminut tukeaksesi kehitystä? Millaista tukea olet saanut ja keneltä?
2. Mistä asioista olit erityisesti huolissasi aiemmin? Mikä on vähentänyt huoltasi?

Palaverin lopuksi käytyä dialogia kootaan keskustelemalla tulevaisuudesta ja siitä, mikä on kenenkin rooli toiminnassa jatkossa ja ketkä tekevät yhteistyötä keskenään. Samalla päätetään, onko tilanteen kannalta tarpeellista sopia konsulttien vetämää seurantapalaveria. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 12.)

Kuva 2: Tulevaisuuden muistelu -verkstopalaveri (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 12).

3 Verkostokonsultointi

Ennakointidialogeja pitävät Stakesin eli nykyisen Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (myöhemmin tässä työssä THL) kouluttamat verkostokonsultit. Nämä verkostokonsultit ovat aina ulkopuolisia, jotka eivät tunne asiakasta tai ole muuten mukana asiakkaan kanssa tehtävässä työssä. Konsultit eivät myöskään tiedä, eivätkä ota kantaa siihen, miten tilanne pitäisi palaverissa ratkaista. Heidän vastuullaan on huolehtia palaverin kulusta ja mahdollistaa dialogin käyminen, jotta osallistujat voivat keskittyä ratkaisujen etsimiseen. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 7.)

Verkostokonsultit luovat tarkoituksella palaveriinkin selkeän rakenteen. Tällä pyritään muun muassa vähentämään isomorfia eli samanrakenteisuuden aiheuttamia vaikutuksia. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakasverkon piirteet tai ilmiöt toistuvat työntekijäverkostossa ja toisinpäin. Vahva strukturointi varmistaa myös sen, että jokainen osallistuja puhuu omalla vuorollaan ja vain omasta puolestaan ja näkökulmastaan. Palaverien strukturointi tukee myös verkostokonsulttien omaa työtä, koska käsiteltävät asiat ja tilanteet ovat yleensä monimutkaisia ja niihin liittyy monia eri toimijoita. Samalla rakenne antaa työntekijöille mahdollisuuden tehdä jäsenyntyneempää työtä ja selkeyttää työnjakoa jopa niin, että osa työntekijöistä voi mahdollisesti vetäytyä asiakkaan asioiden hoidosta. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 8.)

Verkostokonsultointia koordinoi verkostokoordinaattori, joka tekee yhteistyötä palaverin tilaajan kanssa palaverin tilaamista suunniteltaessa. Hän keskustelee tilausta suunnittelevan työntekijän kanssa siitä, millainen tilanne on kyseessä ja soveltuuko ennakointidialogi työmenetelmänä siihen. Koordinaattori kertoo tarvittaessa työntekijälle lisää menetelmästä ja mahdollisen palaverin rakenteesta. Lisäksi koordinaattorin on tärkeää selvittää työntekijälle palaverin tarkoitusta ja tavoitteita, ettei työntekijöille ja asiakkaille muodostu epärealistisia odotuksia palaverin suhteen. Jos palaverin järjestäminen on tarkoituksenmukaista, alkaa koordinaattori viedä asiaa eteenpäin verkostokonsulteille ja päättää ketkä konsulteista vetävät palaverin. Hän myös kertoo valituille konsulteille tarvittavat taustatiedot asiakkaasta ja hänen tilanteestaan. Tämän jälkeen verkostokonsultit ovat itse yhteydessä palaverin tilaajaan ja selvittävät tarkemmin palaverin tarkoitusta ja kulkua. Samalla sovitaan tilaajan ja konsulttien työnjaosta palaverissa. (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 27-29.)

4 Työn tavoitteet ja toteutus

Vantaan kaupunki on vuosina 2011–2012 kouluttanut THL:n verkostokonsulttikoulutuksessa 22 verkostokonsulttia. Koulutetut ovat kokeneita kaupungin työntekijöitä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalta ja sivistystoimesta. Nämä verkostokonsultit toimivat koko Vantaan kaupungin alueella sekä asiakasneuvotteluissa että työyhteisöjen kehittämis- ja suunnittelutyössä. He tekevät verkostokonsultin työtä oman työnsä ohella sovitun määrän kuukaudessa. Konsultteja voi tilata verkostokoordinaattorin hoitamasta verkostopankista. (Verkostokonsulttitoiminnan esite 2013.)

Työn tavoitteena on tuottaa tietoa osallistujien kokemuksista ja heidän saamastaan hyödyistä Vantaan kaupungin järjestämistä verkostopalavereista. Lisäksi tavoitteena on kuvata, mitkä asiat vaikuttavat palaverin onnistumiseen kyseisessä tilanteessa. Lopuksi tavoitteena on arvioida, miten verkostokonsultointia voitaisiin kehittää Vantaalla.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaista hyötyä eri osallistujaryhmät ovat saaneet Tulevaisuuden muistelu -verkostopalavereista?
2. Mitkä asiat vaikuttavat Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaverin onnistumiseen?
3. Miten verkostokonsultointia voitaisiin kehittää Vantaalla?

Tutkimus on Vantaan kaupungin tilaama ja tilaaja hyödyntää tutkimustuloksia verkostokonsulttitoiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Arvioinnin tavoitteena on myös kehittämistoimenpiteiden tarpeen tunnistaminen. Tutkimuslupaa tässä opinnäytetyössä ei ole tarvinnut erikseen hakea, koska tutkimuksen teko on jo aloitettu aineiston keruulla ennen opinnäytetyön tekemistä.

4.1 Aineiston kerääminen ja analysointi

Aineisto on kerätty vuosina 2011–2013 pidetyissä verkostopalavereissa, joista osa on ollut asiakaspalavereita ja osa työntekijöiden keskinäisiä palavereita. Palaveriin osallistuneet työntekijät ja asiakkaat ovat palaverissa täyttäneet verkostopalaverin palautelomakkeen (Liite 1). Verkostopalaverin palautelomakkeita on aineistossa 653 kappaletta. Palautelomakkeissa on 15 monivalintakohtaa, kolme kohtaa vapaalle tekstille ja lisäksi yhdessä avoimista kysymyksistä on kyllä/ei-vastauksen vaativa kohta.

Kyseessä on realistinen arviointitutkimus, jonka tarkoituksena on tuottaa käyttökelpoisia tuloksia tutkimuksen kohteena olevan toiminnan kehittämiseen. Virtasen esittämän Maailmanpankin arviointikonseptin mukaan arvioinnissa tärkeintä on tulosten hyödyllisyys tilaajalle se-

kä tulosten luotettavuus ja läpinäkyvyys. (Virtanen 2007, 74.) Arviointi on hyvä tapa antaa tilaajalle toivottuja suoraviivaisia tuloksia toiminnan onnistumisesta ja kehittämisestä. Tulosten realistinen esittäminen on oleellista niiden hyödynnettävyyden kannalta. Tutkimus on aineistolähtöinen, joten siinä painottuvat tulokset.

Aineisto on analysoitu monivalintakysymysten osalta syöttämällä tiedot määrällisen aineiston analysoimiseen tarkoitettuun SPSS-ohjelmaan. Ohjelman avulla aineistosta on tehty erilaisia taulukoita ja kuvaajia, joiden avulla vastaajien mielipiteet voidaan esittää havainnollisesti. Menetelmä on siis tältä osin ollut kvantitatiivinen. Tilastollisia menetelmiä ei ole käytetty juurikaan, koska tavoitteena ja tilaajan toiveena on ollut tulosten havainnollinen ja realistinen esittäminen. Työssä ei siis ole haluttu tehdä pidemmälle vietyä tulkintaa tuloksista. Lomakkeen vapaan tekstin osiot puolestaan on analysoitu kvalitatiivisesti teemoittelemalla ne selkeiksi vastaajien mielipiteitä kuvaaviksi kokonaisuuksiksi. Myös tässä tulosten suora esitystapa ja tulkintojen tekemisen minimointi on ollut tilaajan kanssa yhteistyössä tehty päätös.

4.2 Aikaisemmat tutkimukset

Verkostopalaverien palautteista on tehty tutkimusta myös aiemmin. Stakes (nykyinen THL) on teettänyt vuosina 2004-2005 kerätyistä palautteista raportin, jonka tuloksiin voin verrata omia tuloksiani. Raportin palautteet on kerätty 17 eri kunnassa ja aineisto kattaa Tulevaisuuden muistelu -asiakaspalaverit, -työntekijäpalaverit, alue- ja teemanuovonpidot sekä suunnittelupalaverit. (Kokko & Koskimies 2007, 26.) Omassa tutkimuksessani palautteet on kerätty vain tulevaisuuden muistelu -asiakaspalavereista ja -työntekijäpalavereista, joten otan huomioon vain nämä osa-alueet vertailuaineistosta. Stakesin raportissa on kerätty 845 kappaletta palautteita tulevaisuuden muistelu -asiakaspalavereista, jotka ovat oman tutkimukseni kohteena (Kokko & Koskimies 2007: 26). Kyseisessä tutkimuksessa käytetty palautelomake (Liite 2) on hieman erilainen nykyään käytössä olevaan lomakkeeseen (Liite 1) verrattuna. Siinä 10. kysymys on erilainen kuin nykyisessä ja 15. monivalintakysymys puuttuu. (Kokko & Koskimies 2007, 66-67.) Tämä tulee ottaa huomioon verrattaessa oman tutkimukseni tuloksia aiempiin.

Toinen vertailukohde tutkimukselleni on Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiön vuonna 2012 tekemä tutkimus, jossa on analysoitu vuosina 2007-2010 perhekuntoutuksessa kerättyjä ennakoitidialogien osallistujapalautteita. Tulevaisuuden muistelu-palavereista saatuja palautteita on tässä tutkimuksessa yhteensä 275 kappaletta. (Remsu (toim.) 2012, 17.) Tutkimuksessa käytetty palautelomake on sama kuin omassa tutkimuksessani käytetty lomake, joten tuloksia voi verrata suoraan toisiinsa (Remsu (toim.) 2012, 90-91).

5 Tulokset

Aineistossani on yhteensä 653 lomaketta ja lomakkeessa on 15 monivalintakysymystä asteikolla 1-10. Lisäksi lomakkeessa on kolme avointa kysymystä. Kysymyksessä 17 vastaajan tulee lisäksi vastata kyllä/ei-kysymykseen.

Vastaaja	Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
Nuori	5	0,8 %	0,8 %
Aikuinen	72	11,0 %	11,7 %
Läheinen	15	2,3 %	2,4 %
Työntekijä	480	73,5 %	78 %
Tilaaaja	43	6,6 %	7 %
Yhteensä	615	94,2 %	100 %
Puuttuu	38	5,8 %	
Yhteensä	653	100 %	

Taulukko 1: Vastaajien määrät

Aineistossani vastaajia ovat aikuisasiakkaat (n=72, 11 %), nuoret (n=5, 0,8 %), asiakkaiden läheiset (n=15, 2,3 %) sekä työntekijät (n=480, 73,5 %). Lisäksi työntekijöistä erillisenä ryhmään ovat palaverien tilaajat (n=43, 6,6 %). Lomakkeista 38:ssa (5,8 %) vastaajaa ei ollut merkitty lomakkeeseen tai merkintä oli epäselvä. (Taulukko 1.) Selkeästi suurin vastaajaryhmä on työntekijät, mikä selittyy osittain sillä, että osa palavereista on ollut työntekijöiden keskinäisiä palaverieita. Aineistosta ei kuitenkaan käy tarkasti ilmi, kuinka moni palaverista on ollut asiakaspalaverieita ja kuinka moni työntekijäpalaverieita.

5.1 Määrällinen aineisto

Työn määrällinen aineisto koostuu Verkstopalaverin palautelomakkeen (Liite 1) kysymyksistä 1-15 ja 17. Kysymys 17 on kysymys siitä, suositteletko vastaaja palaveria ystävilleen. Tähän vastausvaihtoehdot ovat kyllä tai ei, ja lisäksi vastausta on voinut täydentää avoimella vastauksella. Muut määrälliset kysymykset on laadittu siten, että vastaaja voi valita asteikolla 1-10 parhaiten mielipidettään kuvaavan vastauksen. Näitä monivalintakohtia olen analysoinut tarkoitukseen kehitetyllä SPSS-ohjelmalla. Tuloksia on hyvän kokonaiskuvan saamiseksi esitetty ensin kokonaisvaltaisemmin. Myöhemmin tulokset on vielä esitetty tarkemmin vastaajaryhmittäin siten, että jokaista kysymystä voidaan tarkastella erikseen.

Alkuperäinen vastaus	Muunnettu vastaus
1-2	1 (erittäin huonosti)
3-4	2 (huonosti)
5-6	3 (tydyttävästi)
7-8	4 (hyvin)
9-10	5 (erittäin hyvin)

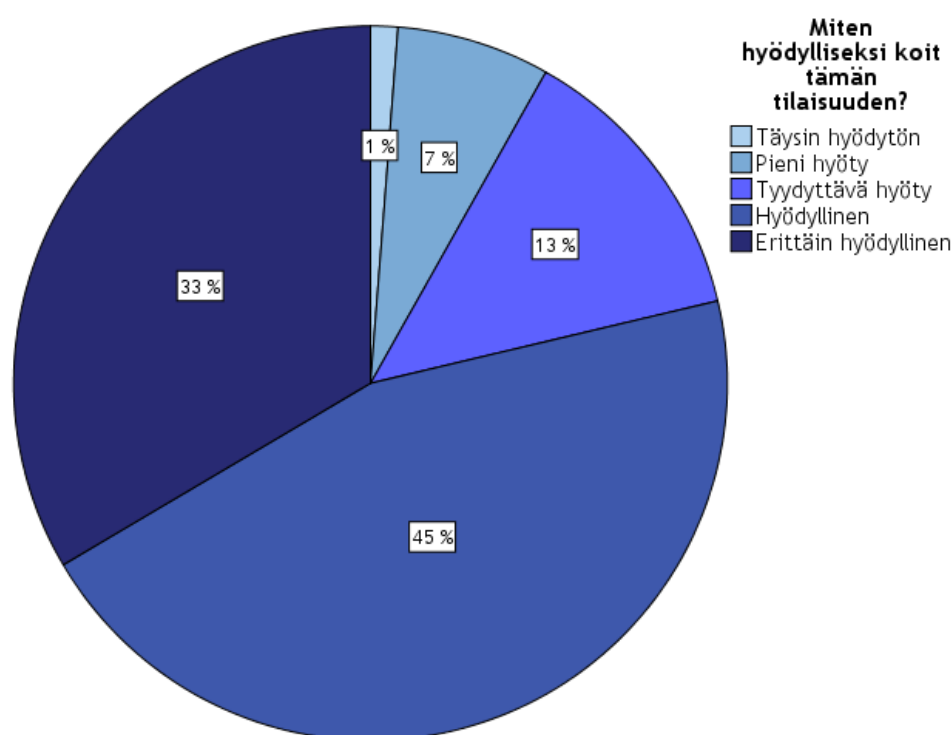
Taulukko 2: Vastausvaihtoehtojen muunnokset

Kysymyslomakkeessa monivalintakohdissa vastausvaihtoehtoja on 10, mutta tulosten tulkitsemisen helpottamiseksi olen yhdistänyt vastaukset viiteen vastauskategoriaan ja antanut kategorioille myös sanallisen muodon samoin kuin toisessa vertailuaineistossani MLL:n tutkimuksessa Tulevaisuuden muistelu -palavereista on tehty (Remsu (toim.) 2012, 23). Taulukosta 2 näkyy tekemäni muunnos.

Kysymys	Keskiarvo
1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	7,6
2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	8,5
3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	8,2
4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	8,6
5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia?	8,8
6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	7,9
7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	7,5
8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	7,3
9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	7,4
10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	8,1
11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	7,2
12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	7,2
13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	7,2
14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	7,5
15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	7,1
Kaikkien kysymysten keskiarvo	7,7

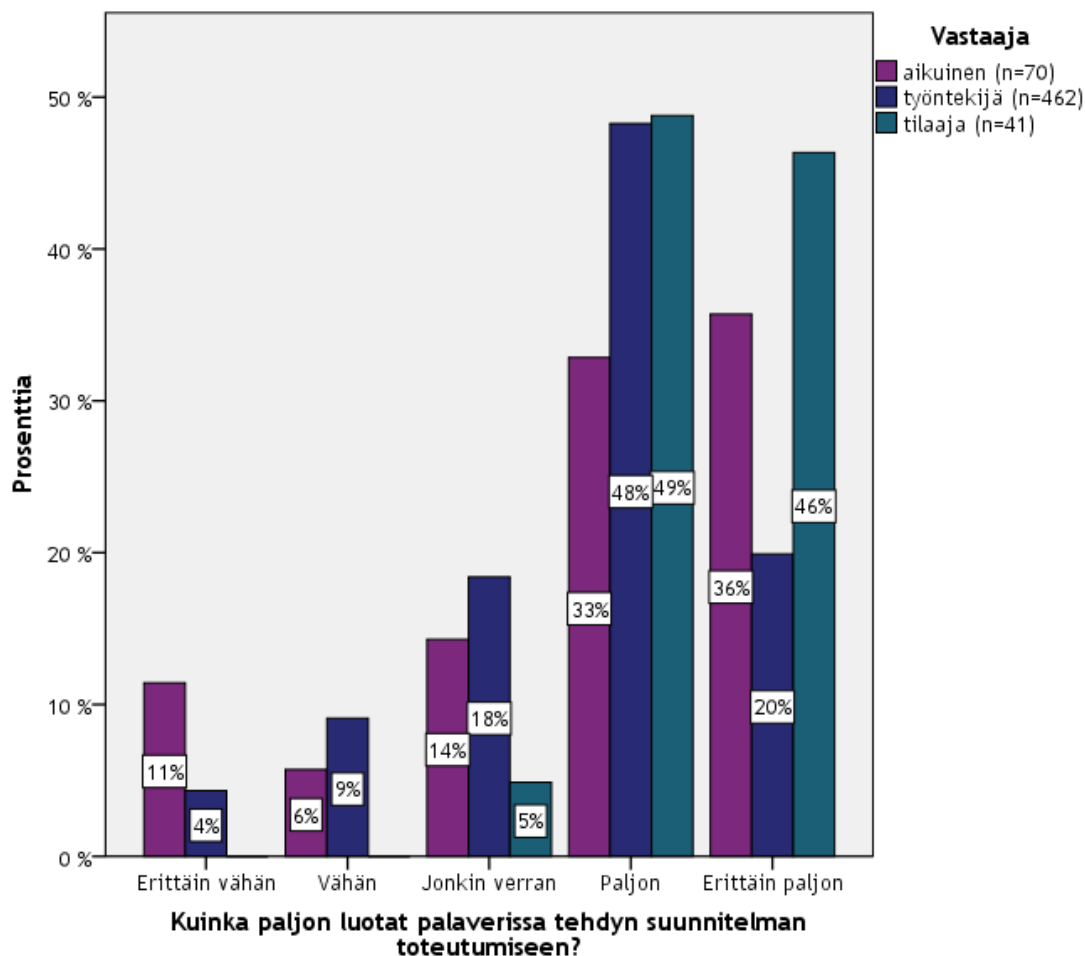
Taulukko 3: Kaikkien kysymysten keskiarvot kaikkien vastaajien kesken

Taulukosta 3 näkyvien määrällisten kokonaistulosten perusteella vastaajat kokivat, että he pystyivät kertomaan omista ajatuksistaan ($ka=8,5$) ja tulemaan kuulluiksi ($ka=8,6$) Tulevaisuuden muistelu -palaverissa hyvin. Lisäksi he kokivat saaneensa kuulla toisten ajatuksia lähes erinomaisesti ($ka=8,8$). Keskiarvojen perusteella vastaajat eivät kuitenkaan täysin vakuuttuneet palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumisesta käytännössä ($ka=7,1$). Lisäksi he kokivat palaverin lisännen luottamusta asioiden järjestymisestä vain melko hyvin ($ka=7,2$). Saman keskiarvon 7,2 vastaajat antoivat myös siitä, kuinka hyvin he havaitsivat uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia tilanteessaan ja siitä, kuinka paljon he kokivat saaneensa palaverissa tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa. (Taulukko 3.)

Kuvio 1: Kaikkien vastaajien prosenttiosuudet kysymyksessä: Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Kuvio 1 osoittaa, että aineistossani kaikista vastaajista Tulevaisuuden muistelu -palaveria piti erittäin hyödyllisenä 33 %, hyödyllisenä 45 %, tyydyttävän hyödyllisenä 13 %, vain vähän hyödyllisenä 7 % ja täysin hyödyttömänä 1 % vastaajista. Kokonaisuutena palaveria pidettiin siis useimmiten hyödyllisenä tai erittäin hyödyllisenä. Tyhjäksi tämä kohdan oli jättänyt 5 vastaajaa ja nämä puuttuvat vastaukset on jätetty pois kuviosta.

Kuvio 2: Aikuisten, työntekijöiden ja tilaajien näkemys kysymyksestä: Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Kysymys luottamuksesta Tulevaisuuden muistelu -palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen on tässä tutkimuksessa esitetty siten, että kysymykseen on voinut vastata asteikolla yhdestä kymmeneen. Yhteiskeskiaarvo kaikilta vastaajilta on 7,1, joka on muiden monivalintakysymysten keskiarvojen joukossa kaikkein alhaisin (Taulukko 3). Vastaaajaryhmittäin keskiarvot ovat seuraavat: nuoret 6,6 (Taulukko 6), aikuiset 7,1 (Taulukko 22), asiakkaiden läheiset 7,6 (Taulukko 38), työntekijät 6,9 (Taulukko 54) ja palaverien tilaajat 8,2 (Taulukko 70).

Kuviossa 2 vastaukset on esitetty pylväinä vertailun helpottamiseksi. Vastaaajaryhmistä nuoret ja asiakkaiden läheiset on tässä kohtaa jätetty pois kuviosta niiden pienen (nuoret 5 kpl ja läheiset 13 kpl) vastaajamäärän takia. Suurin osa kuviossa 2 näkyvistä vastaajista luottaa palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen erittäin paljon tai paljon. Eniten suunnitelman toteutumiseen luottavat palaverien tilaajat. Työntekijöistä lähes puolet (48 %) luottaa suunnitelman toteutumiseen paljon ja vain noin viidesosa erittäin paljon (20 %) tai jonkin verran (18 %). Lähes 15 % työntekijöistä luottaa siis suunnitelman toteutumiseen vähän tai erittäin vähän. Aikuisasiakkaat luottavat suunnitelman toteutumiseen selkeästi näistä kolmesta ryhmäs-

tä vähiten. Heistä noin kaksi kolmasosaa luottaa suunnitelman toteutumiseen erittäin paljon (36 %) tai paljon (33 %). Noin yksi kolmasosa luottaa siis suunnitelman toteutumiseen vain jonkin verran (14 %), vähän (6 %) tai erittäin vähän (11 %). (Kuvio 2.)

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	Validi prosentti
Kyllä	551	84,4	92,9
Ei	42	6,4	7,1
Kaikki vastaukset	593	90,8	100,0
Puuttuvat vastaukset	60	9,2	
Yhteensä	653	100,0	

Taulukko 4: Olisitko valmis suosittelemaan ystävillesi osallistumista tällaiseen palaveriin?

Vastaus	Aikuinen	Lapsi/nuori	Läheinen	Työntekijä	Tilaaaja	Kaikki
Kyllä	59 92,2 %	4 80 %	13 100 %	402 92,2 %	40 97,6 %	518 92,7 %
Ei	5 7,8 %	1 20 %	0 0 %	34 7,8 %	1 2,4 %	41 7,3 %
Kaikki	64 100 %	5 100 %	13 100 %	436 100 %	41 100 %	559 100 %

Taulukko 5: Eri vastaajaryhmien vastaukset kysymykseen: Olisitko valmis suosittelemaan ystävillesi osallistumista tällaiseen palaveriin?

Tulevaisuuden muistelu -palaveria ystävilleen olisi valmis suosittelemaan 84,4 % vastaajista, kun 6,4 % vastaajista puolestaan ei suosittele palaveria. 9,2 % vastaajista jätti tämän kohdan tyhjäksi, rastitti molemmat vaihtoehdot tai vastaus oli muuten epäselvä. (Taulukko 4.) Seuraavassa taulukossa (Taulukko 5) puolestaan näkyy tulos eri vastaajaryhmien näkökulmasta. Sekä aikuisasiakkaista että työntekijöistä 92,2 % suosittele palaveria ystävilleen, mikä pitkälti kertoo asiakkaiden ja työntekijöiden samankaltaisesta suhtautumisesta tulevaisuuden muistelu -palaveriin. Nuorten ja asiakkaiden läheisten osalta vastaajien lukumäärät ovat melko pieniä. Nuorista neljä kaikista viidestä vastaajasta suosittele palaveria ystävilleen. Asiakkaiden läheisistä kaikki 13 vastaajaa suosittele palaveria ystävilleen. Palaverien tilaajista puolestaan vain yksi 40 vastaajasta ei suosittele palaveria.

Kysymykseen siitä, suositteleko vastaaja palaveria ystävilleen, oli mahdollista antaa myös avoin vastaus. Tässä vastaajalla on ollut mahdollisuus kommentoida ja perustella kyllä/ei-vastaustaan. Tässä kohtaa avointen vastausten tulokset on paremman kokonaisuuden hahmotamisen takia haluttu yhdistää numeerisiin tuloksiin.

Nuoret vastaajat ovat antaneet tähän kysymykseen vain kolme avointa vastausta. Kaksi nuorista on ilmoittanut suosittelevansa palaveria ystävilleen. He ovat kommentoineet vastaustaan seuraavasti: "Uusi kokemus" ja "Don't know". Ei-vastauksen antanut nuori kommentoi palaverin olleen liian pitkä.

Aikuisten asiakkaiden osalta seitsemän kyllä-vastauksen antanutta on täydentänyt vastaustaan myös avoimella vastauksella. Yksi heistä piti palaverin ideaa hienona. Neljä vastaajaa nosti esiin kuulluksi tulemisen, avoimuuden ja mahdollisuuden puhua ja kertoa omat ajatuksensa. Yksi vastaaja koki, että palaverin avulla "Pääsee asioissa paremmin eteenpäin". Yksi vastaaja puolestaan koki palaverin tuovan lisää ihmisiä. Kaksi ei vastauksen antanutta aikuista asiakasta puolestaan kommentoi vastaustaan seuraavasti: "En tunne ketään jota asiat kiinnostavat" ja "Samanlaista asioiden pyörittelyä, kun aina ennenkin! Ei edistä muutosta". Kaksi kyllä/ei-kohdan tyhjäksi jättänyttä oli puolestaan antanut avovastaukseksi "Kenties" ja "?".

Asiakkaiden läheisistä kolme kyllä-vastauksen antanutta kommentoi vastaustaan seuraavasti: "Mahdollisuus kuulla ja tulla kuulluksi", "Selkeä, omat puheenvuorot hyvä! Kaikkia kuunneltiin." ja "Kaikki saivat puhua". Ei-vastauksen antaneista asiakkaiden läheisistä yksikään ei antanut tässä kohtaa avointa vastausta.

Palaverieihin osallistuneet työntekijät ovat antaneet eniten avoimia vastauksia. Kyllä-vastauksiin on annettu yhteensä 105 avointa kommenttia. He ovat nostaneet kyllä-vastauksiinsa liittyen esiin Tulevaisuuden muistelun mielenkiintoisena, uutena ja erilaisena työmuotona. He kertovat menetelmän olleen lisäksi tehokas, toimiva, kehittävä, innostava, sitouttava, osallistava, konkreettinen ja strukturoitu. Vastauksista nousee esiin menetelmän toimivuus toisten kuulemisen ja kuulluksi tulemisen osalta, erityisesti kaikkien kuulemista tasapuolisesti pidettiin hyvänä asiana. Palaverin tuomia uusia näkökulmia ja ideoita pidettiin myös sen hyvinä puolina. Tärkeäksi asiaksi vastauksissa on nostettu monien eri toimijoiden osallistuminen ja heidän mielipiteidensä ymmärtäminen. Palaverin suuntautumista hyvään tulevaisuuteen pidettiin myös rakentavana asiana. Palaverien vetäjien osuutta pidettiin tärkeänä ja sitä kehitettiin. Lisäksi palaverin oikea-aikaisuus ja menetelmän soveltuvuus käsiteltävään aiheeseen nousivat vastauksissa esiin.

Työntekijät, jotka eivät suosittele palaveria, ovat antaneet yhteensä 14 avointa vastausta. Yhdessä kommentissa itse menetelmää pidettiin hyvänä, mutta vastaajan mielestä se ei toiminut kyseisessä tilanteessa. Toinenkin vastaaja koki, ettei menetelmä sopinut käsiteltävään aiheeseen ja uskoi sen toimivan paremmin asiakaspalaverissa. Muutama työntekijä piti palaveria huonona ja hyödyttömänä. Osa ei-vastauksen antaneista työntekijöistä koki, että jatko-suunnitelman tekemiselle jäi liian vähän aikaa. Yksi työntekijä oli sitä mieltä, että palaveri eteni liikaa ennalta suunniteltujen kysymysten mukaan, jolloin itse ongelmasta ei päästy kes-

kustelemaan. Myös toinen työntekijä koki, että konkretiaa ei syntynyt. Kahdessa kommentissa tuotiin esiin liian suuri osallistujamäärä. Yksi työntekijä kommentoi ei-vastaustaan lisäksi seuraavasti: "Ajankäytön kannalta erittäin vaativa suhteessa menetettyyn asiakastyöaikaan. Keskustelu toiminnan kehittämistä tark. mukaista, mutta pitäisi olla kustannustehokasta.".

Työntekijät, jotka olivat jättäneet kyllä/ei-kohdan tyhjäksi, antoivat myös sanallista palautetta palaverista. Kolme kertoi suosittelemisen riippuvan osallistujista ja tilanteesta. Myös "ehkä" ja "en osaa sanoa" -vastauksia tuli useita. Vastauksestaan epävarmat työntekijät antoivat lisäksi seuraavia kommentteja: "Ehkä, kun vähän jäsentyy", "En oikein tiedä, huono kokemus.", "Uusi menetelmä vaatii vahvan osaamisen että se saadaan "markkinoitua" osallistujille. Periaatteessa menetelmä kiinnosti minua." ja "Tilaisuus loppui kun ihmiset alkoivat olla valmiita puhumaan. Koulutuksen ammattilaisten kanssa on myös kouluttajan oltava ammattilainen, napakka ja osattava puuttua kun puheenvuorot eksyvät asiasta.".

Palaverin tilaajista yhdeksän antoi kyllä-vastauksensa lisäksi myös avoimen vastauksen. Heistä yksi kertoi menetelmän olleen hyvä tapa herättää keskustelua. Kolmen tilaajan avoimissa vastauksissa nousi esiin kaikkien kuunteleminen, kuulluksi tuleminen, asioiden jäsentyminen, ratkaisukeskeisyys ja konkreettinen suunnitelma. Yksi tilaaja kommentoi kyllä-vastaustaan seuraavasti: "Koska tässä saa ajatukset liikkeelle. Ihmiset ottavat vastuuta." ja toinen puolestaan: "Menetelmä lisää tasa-arvoisuutta ideointikeskustelussa eri asemassa olevien työntekijöiden, keski johdon - johdon välille.". Yksi tilaajista kertoi jo suositelleensa palaveria jollekin ja toinen aikoi suositella sitä työpaikallaan. Ainoa ei-vastauksen antanut palaverin tilaaja on perustellut vastaustaan seuraavalla kommentilla: "Ei asiakaslähtöinen vaan verkostopalaverin määrämuodon mukainen".

5.1.1 Nuoret asiakkaat

Tulevaisuuden muistelu -palaverin palautelomakkeen täytti yhteensä vain viisi nuorta. Yhteenkään lomakkeista ei ole merkitty vastaajan ikää. Kaikissa lomakkeissa ikää ei myöskään kysytty. Lomakkeet on kuitenkin tarkoitettu täytettäväksi aikuisille ja 11-17-vuotiaille nuorille.

Kysymys	Keskiarvo
1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	7,4
2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	9,4
3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	8,4
4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	9,2
5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia?	8,4
6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	7,0
7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	7,2
8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	5,5
9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	5,6
10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	9,0
11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	7,4
12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	6,5
13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	6,8
14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	7,4
15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	6,6
Kaikkien kysymysten keskiarvo	7,5

Taulukko 6: Nuori: Kysymysten keskiarvot

Nuorten vastaajien osalta taulukosta 7 näkyy kaikkien kysymysten keskiarvot, joiden hajontaväli on 5,5-9,4. Keskiarvot on laskettu alkuperäisen vastausasteikon 1-10 mukaan. Kaikkien kysymysten keskiarvo on 7,5. Huonoimmat arvosanat nuoret vastaajat antoivat siitä, kuinka hyvin Tulevaisuuden muistelu -palaveri selkiinnytti eri osallistujien osuutta (ka=5,5) ja siitä, kuinka hyvin he pystyivät eläytymään hyvään tulevaisuuteen palaverin aikana (ka=5,6). Suurimmat keskiarvot nuorten antamissa vastauksissa ovat kysymyksissä 2 (ka=9,4), 4 (ka=9,2) ja 10 (ka=9,0). Ne kertovat siitä, että nuorilla oli palaverissa hyvä mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa, he kokivat tulleen kuulluiksi ja heidän ajatuksensa ja ehdotuksensa otettiin hyvin huomioon. (Taulukko 6.)

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	f	%
Erittäin hyödyllinen	2	40 %
Hyödyllinen	2	40 %
Tyydyttävä hyöty	0	0 %
Pieni hyöty	0	0 %
Hyödytön	1	20 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 7: Nuori: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Nuorista vastaajista kaksi koki palaverin olleen erittäin hyödyllinen. Kaksi piti sitä hyödyllisenä. Yksikään vastaajista ei kokenut saaneensa palaverista tyydyttävää tai pientä hyötyä. Hyödyttömänä palaveria piti yksi nuori vastaaja. (Taulukko 7.)

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	f	%
Erittäin hyvin	5	100 %
Hyvin	0	0 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 8: Nuori: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?

Kaikki viisi nuorta vastaajaa oli sitä mieltä, että heillä oli erittäin hyvä mahdollisuus kertoa omista ajatuksistaan palaverissa (Taulukko 8).

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	f	%
Erittäin hyvin	3	60 %
Hyvin	2	40 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 9: Nuori: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Omista huolenaiheistaan pystyi erittäin hyvin kertomaan kolme nuorta. Kaksi nuorta koki voineensa kertoa huolenaiheistaan hyvin. Tyydyttävästi, huonosti ja erittäin huonosti vastauksia ei tässä kysymyksessä tullut yhtään. (Taulukko 9.)

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	f	%
Erittäin hyvin	4	80 %
Hyvin	1	20 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 10: Nuori: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Nuorista vastaajista neljä koki, että heitä kuunneltiin Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvin. Yksi vastaaja koki tulleen kuulluksi hyvin. (Taulukko 10.)

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	f	%
Erittäin hyvin	4	80 %
Hyvin	0	0 %
Tyydyttävästi	1	20 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 11: Nuori: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Viidestä nuoresta vastaajasta neljä koki, että heille oli erittäin hyvä mahdollisuus kuulla palaverissa muiden ajatuksia. Tyydyttävän vastauksen oli antanut yksi vastaaja. (Taulukko 11.)

6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	f	%
Erittäin hyvin	0	0 %
Hyvin	4	80 %
Tyydyttävästi	1	20 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 12: Nuori: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Nuorista vastaajista kukaan ei kokenut saaneensa erittäin hyvin uutta ymmärrystä eri osallistujien ajatuksista. Hyvin uutta ymmärrystä eri osallistujien ajatuksista koki saaneensa neljä vastaajaa. Yksi vastaaja vastasi saaneensa tyydyttävästi uutta ymmärrystä osallistujien ajatuksista. (Taulukko 12.)

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	f	%
Erittäin hyvin	1	20 %
Hyvin	2	40 %
Tyydyttävästi	2	40 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 13: Nuori: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Nuorista yksi koki palaverin selkiinnyttäneen omia ajatuksiaan erittäin hyvin. Palaveri selkiinnytti omia ajatuksia hyvin kahden nuoren mielestä ja tyydyttävästi myös kahden nuoren mielestä. (Taulukko 13.)

8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	f	%
Erittäin hyvin	0	0 %
Hyvin	1	20 %
Tyydyttävästi	2	40 %
Huonosti	1	20 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	20 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 14: Nuori: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?

Kysymykseen ”Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?” oli vastannut viidestä nuoresta neljä. Heistä yksi oli kokenut palaverin selkiinnyttäneen eri osallistujien osuutta hyvin, kun taas tyydyttävän vastauksen oli antanut kaksi vastaajaa ja huonosti -vastauksen yksi vastaaja. Yksikään vastaaja ei kokenut palaverin selkiinnyttäneen eri osallistujien osuutta erittäin hyvin. (Taulukko 14.)

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	f	%
Erittäin hyvin	1	20 %
Hyvin	0	0 %
Tyydyttävästi	2	40 %
Huonosti	2	40 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 15: Nuori: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Hyvään tulevaisuuteen koki pystyneensä eläytymään erittäin hyvin yksi nuori vastaaja. Muut neljä vastaajaa koki pystyneensä eläytymään hyvään tulevaisuuteen joko tyydyttävästi tai huonosti. (Taulukko 15.)

10. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	f	%
Erittäin hyvin	3	60 %
Hyvin	2	40 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 16: Nuori: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Nuorista kolme koki, että heidän ajatuksensa/ehdotuksensa otettiin palaverissa erittäin hyvin huomioon. Kaksi vastaajaa koki omien ajatustensa/ehdotustensa tuleen huomioiduiksi hyvin. (Taulukko 16.)

11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	f	%
Erittäin paljon	1	20 %
Paljon	2	40 %
Jonkin verran	2	40 %
Vähän	0	0 %
Erittäin vähän	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 17: Nuori: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Viidestä nuoresta kolme koki palaverin lisännen heidän luottamustaan asioiden järjestymiseen erittäin paljon tai paljon. Kaksi nuorta vastaajaa koki palaverin lisännen luottamusta asioiden järjestymiseen jonkin verran. (Taulukko 17.)

12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	f	%
Erittäin hyvin	0	0 %
Hyvin	2	40 %
Tyydyttävästi	2	40 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	20 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 18: Nuori: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?

Yksikään nuorista vastaajista ei havainnut Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia. Hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia havaitsi kaksi vastaajaa. Myös tyydyttävästi vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia havaitsi kaksi vastaajaa. Tähän kysymykseen viidestä nuoresta vastasi vain neljä. (Taulukko 18.)

13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?	f	%
Erittäin hyvin	2	40 %
Hyvin	1	20 %
Tyydyttävästi	1	20 %
Huonosti	1	20 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 19: Nuori: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?

Omaan tilanteeseensa koki saaneensa tukea erittäin hyvin kaksi nuorista vastaajista. Hyvin tukea koki saaneensa yksi vastaaja. Tyydyttävästi ja huonosti tukea koki saaneensa myös yksi vastaaja. (Taulukko 19.)

14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	f	%
Erittäin toiveikas	2	40 %
Toiveikas	1	20 %
Jonkin verran toiveikas	2	40 %
Toivoton	0	0 %
Erittäin toivoton	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 20: Nuori: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?

Tulevaisuuden muistelu -palaverin päättyessä erittäin toiveikasta oloa koki kaksi viidestä nuoresta. Yksi vastaajista oli toiveikas ja kaksi vastaajaa koki olleensa jonkin verran toiveikkaita. (Taulukko 20.)

15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	f	%
Erittäin paljon	1	20 %
Paljon	0	0 %
Jonkin verran	4	80 %
Vähän	0	0 %
Erittäin vähän	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	5	100 %

Taulukko 21: Nuori: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen luottaa nuorista erittäin paljon vain yksi vastaaja. Paljon suunnitelman toteutumiseen ei luota yksikään. Jonkin verran palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen luottaa neljä vastaajaa viidestä. (Taulukko 21.)

5.1.2 Aikuiset asiakkaat

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa verkostopalaverin palautelomakkeen täytti yhteensä 72 aikuista asiakasta. Näistä vastaajista ei ole tarkemmin tiedossa, ovatko he itse kyseisessä palaverissa asiakkaana vai ovatko he lapsen vanhemman roolissa.

Kysymys	Keskiarvo
1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	7,7
2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	8,4
3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	8,1
4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	8,6
5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia?	8,4
6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	7,9
7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	7,5
8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	7,4
9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	7,2
10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	8,1
11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	7,3
12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	7,2
13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	7,2
14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	7,6
15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	7,1
Kaikkien kysymysten keskiarvo	7,7

Taulukko 22: Aikuinen: Kysymysten keskiarvot

Taulukko 22 esittää aikuisten Tulevaisuuden muistelu -palavereihin osallistuneiden vastaukset keskiarvoina. Hajontaväli keskiarvoilla on melko suppea 7,1-8,6. Kokonaiskeskiarvo kaikista kysymyksistä on 7,7. Huonoin keskiarvo aikuisten vastauksissa tuli siitä, kuinka paljon aikuisvastaajat luottivat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen (ka=7,1). Lisäksi aikuiset pystyivät eläytymään hyvään tulevaisuuteen vain melko hyvin (ka=7,2). He myös havaitsivat melko hyvin tilanteessaan uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia (ka=7,2), samoin kuin he kokivat saaneensa tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa vain melko hyvin (ka=7,2). Parhaat arvion aikuiset antoivat sille, kuinka hyvin he kokivat tulleen kuulluiksi palaverissa (ka=8,6). Hyvät arvion he antoivat myös sille, kuinka hyvä mahdollisuus heillä oli kertoa omista ajatuksistaan (ka=8,4) ja kuulla toisten ajatuksia (ka=8,4). (Taulukko 22.)

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	f	%
Erittäin hyödyllinen	27	37,5 %
Hyödyllinen	29	40,3 %
Tyydyttävä hyöty	10	13,9 %
Pieni hyöty	3	4,2 %
Hyödytön	2	2,8 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 23: Aikuinen: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Aikuisista vastaajista suurin osa piti Tulevaisuuden muistelu -palaveria erittäin hyödyllisenä (37,5 %) tai hyödyllisenä (40,3 %). Tyydyttävää hyötyä palaverista koki saaneensa kymmenen (13,9 %) vastaajaa. Pientä hyötyä palaverista sai kolme (4,2 %) vastaajaa. Hyödyttömänä palaveria piti kaksi (2,8 %) aikuisista vastaajista. Yksi aikuisista vastaajista ei vastannut tähän kysymykseen tai vastaus oli epäselvä. (Taulukko 23.)

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	f	%
Erittäin hyvin	43	59,7 %
Hyvin	20	27,8 %
Tyydyttävästi	4	5,6 %
Huonosti	3	4,2 %
Erittäin huonosti	1	1,4 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 24: Aikuinen: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?

Aikuisista vastaajista 59,7 %:n mielestä heillä oli erittäin hyvä mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa ja lähes kolmanneksen (27,8 %) mielestä mahdollisuus oli hyvä. Tyydyttävän mahdollisuuden kertoa omat ajatuksensa koki saaneensa neljä (5,6 %) vastaajaa. Huonoksi (4,2 %) tai erittäin huonoksi (1,4 %) omien ajatusten kertomisen mahdollisuuden koki yhteensä neljä vastaajaa. Yhden vastaajan osalta vastausta tähän kysymykseen ei ole. (Taulukko 24.)

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	f	%
Erittäin hyvin	39	54,2 %
Hyvin	23	31,9 %
Tyydyttävästi	2	2,8 %
Huonosti	7	9,7 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 25: Aikuinen: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Omista huolenaiheistaan pystyi kertomaan erittäin hyvin hieman yli puolet (54,2 %) ja hyvin noin kolmasosa (31,9 %) aikuisista vastaajista. Tyydyttävästi huolenaiheistaan koki voineensa kertoa kaksi (2,8 %) vastaajista. Seitsemän (9,7 %) vastaajaa koki voineensa kertoa huonosti huolenaiheistaan. Erittäin huonosti -vastausta ei antanut yksikään vastaaja. Yksi vastaaja ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 25.)

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	f	%
Erittäin hyvin	49	68,1 %
Hyvin	13	18,1 %
Tyydyttävästi	6	8,3 %
Huonosti	2	2,8 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	2	2,8 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 26: Aikuinen: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Suurin osa aikuisista vastaajista (n=67) koki tulleen Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvin (68,1 %) kuulluksi. Hyvin koki tulleen kuulluksi 13 (18,1 %) vastaajaa. Tyydyttävästi koki tulleen kuulluksi 6 (8,3 %) ja huonosti 2 (2,8 %) vastaajaa. Erittäin huonosti ei tullut kuulluksi kukaan. Kaksi vastaajista ei vastannut kysymykseen. (Taulukko 26.)

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	f	%
Erittäin hyvin	43	59,7 %
Hyvin	21	29,2 %
Tyydyttävästi	6	8,3 %
Huonosti	1	1,4 %
Erittäin huonosti	1	1,4 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 27: Aikuinen: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Yli puolet (59,7 %) vastaajista oli sitä mieltä, että heille oli Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia. Hyvä mahdollisuus muiden ajatusten kuulemiseen oli hieman alle kolmanneksella (29,2 %) aikuisista vastaajista. Tyydyttävästi muiden ajatuksia koki kuululleensa kuusi (8,3 %) vastaajaa. Huonosti tai erittäin huonosti toisten ajatuksia koki voineensa kuulla yhteensä kaksi (2,8 %) vastaajaa. (Taulukko 27.)

6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	f	%
Erittäin hyvin	31	43,1 %
Hyvin	27	37,5 %
Tyydyttävästi	7	9,7 %
Huonosti	6	8,3 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 28: Aikuinen: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Aikuisista vastaajista lähes kaikki (yhteensä 80,9 %) kokivat saaneensa uutta ymmärrystä eri osallistujien ajatuksista joko erittäin hyvin (43,1 %) tai hyvin (37,5 %). Muut vastaajat kokivat saaneensa uutta ymmärrystä tyydyttävästi (9,7 %) tai huonosti (8,3 %). Tähän kysymykseen jätti vastaamatta yksi aikuisista vastaajista. (Taulukko 28.)

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	f	%
Erittäin hyvin	26	36,1 %
Hyvin	30	41,7 %
Tyydyttävästi	9	12,5 %
Huonosti	6	8,3 %
Erittäin huonosti	1	1,4 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 29: Aikuinen: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Aikuisista 36,1 % koki Tulevaisuuden muistelu -palaverin selkiinnyttäneen heidän omia ajatuksiaan erittäin hyvin. 41,7 % puolestaan koki selkiintymistä tapahtuneen hyvin. Palaveri selkiinnytti vastaajien omia ajatuksia tyydyttävästi yhdeksän (12,5 %), huonosti kuuden (8,3 %) ja erittäin huonosti yhden (1,4 %) vastaajan mielestä. (Taulukko 29.)

8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	f	%
Erittäin hyvin	21	29,2 %
Hyvin	32	44,4 %
Tyydyttävästi	12	16,7 %
Huonosti	4	5,6 %
Erittäin huonosti	2	2,8 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 30: Aikuinen: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?

Tulevaisuuden muistelu -palaveri selkiinnytti eri osallistujien osuutta erittäin hyvin vajaan kolmanneksen (29,2 %) mielestä. Lähes puolet (44,4 %) vastaajista koki palaverin selkiinnyttäneen osallistujien osuutta hyvin. 12 vastaajaa (16,7 %) oli sitä mieltä, että palaveri selkiinnytti osallistujien osuutta tyydyttävästi. Huonosti (5,6 %) tai erittäin huonosti (2,8 %) palaverin koki selkiinnyttäneen osallistujien osuutta yhteensä kuusi vastaajaa. Yksi vastaaja ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 30.)

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	f	%
Erittäin hyvin	24	33,3 %
Hyvin	28	38,9 %
Tyydyttävästi	10	13,9 %
Huonosti	4	5,6 %
Erittäin huonosti	5	6,9 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 31: Aikuinen: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa hyvään tulevaisuuteen pystyi eläytymään erittäin hyvin kolmannes (33,3 %) ja hyvin hieman suurempi osa (38,9 %) aikuisista vastaajista. Tyydyttävästi hyvään tulevaisuuteen pystyi eläytymään kymmenen (13,9 %), huonosti neljä (5,6 %) ja erittäin huonosti viisi (6,9 %) vastaajista. Yhden vastaajan osalta vastaus puuttuu. (Taulukko 31.)

10. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	f	%
Erittäin hyvin	34	47,2 %
Hyvin	24	33,3 %
Tyydyttävästi	9	12,5 %
Huonosti	3	4,2 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	2	2,8 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 32: Aikuinen: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Vastaajista lähes puolet (47,2 %) koki omien ajatustensa/ehdotustensa tulleen erittäin hyvin huomioiduiksi. Hyvin ajatukset/ehdotukset huomioitiin kolmanneksen (33,3 %) mielestä. Yhdeksän (12,5 %) vastaajaa koki ajatustensa/ehdotustensa tulleen huomioiduiksi tyydyttävästi, kun taas kolme (4,2 %) vastaajaa koki ajatustensa/ehdotustensa tuleen huomioiduiksi huonosti. Kaksi vastausta puuttuu. (Taulukko 32.)

11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	f	%
Erittäin paljon	25	34,7 %
Paljon	28	38,9 %
Jonkin verran	9	12,5 %
Vähän	6	8,3 %
Erittäin vähän	4	5,6 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 33: Aikuinen: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Noin kolmasosa (34,7 %) aikuisista vastaajista koki Tulevaisuuden muistelu -palaverin lisänneen heidän luottamustaan asioiden järjestymiseen erittäin paljon. Vain hieman suurempi osa (38,9 %) vastaajista koki palaverin lisänneen luottamusta paljon. Yhdeksän (12,5 %) vastaajaa koki palaverin lisänneen jonkin verran luottamusta asioiden järjestymiseen. Kuusi (8,3 %) koki palaverin lisänneen luottamusta vähän ja neljä (5,6 %) vastaajaa erittäin vähän. (Taulukko 33.)

12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	f	%
Erittäin hyvin	19	26,4 %
Hyvin	31	43,1 %
Tyydyttävästi	11	15,3 %
Huonosti	7	9,7 %
Erittäin huonosti	2	2,8 %
Puuttuu	2	2,8 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 34: Aikuinen: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?

Aikuisista vastaajista alle kolmannes (26,4 %) havaitsi omassa tilanteessaan erittäin hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia. Hyvin uusia vaihtoehtoja havaitsi 43,1 % vastaajista. Tyydyttävästi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia havaitsi 11 (15,3 %) vastaajaa. Huonosti uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia puolestaan havaitsi seitsemän (9,7 %) ja erittäin huonosti kaksi (2,8 %) vastaajaa. Vastaajista kaksi jätti kohdan tyhjäksi. (Taulukko 34.)

13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?	f	%
Erittäin hyvin	22	30,6 %
Hyvin	26	36,1 %
Tyydyttävästi	14	19,4 %
Huonosti	6	8,3 %
Erittäin huonosti	2	2,8 %
Puuttuu	2	2,8 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 35: Aikuinen: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?

Palavereissa apua/tukea omaan tilanteeseensa koki saaneensa erittäin hyvin 22 (30,6 %) ja hyvin 26 (36,1 %) aikuista vastaajaa. Tyydyttävästi apua/tukea koki saaneensa 14 (19,4 %) vastaajaa. Huonosti (8,3 %) tai erittäin huonosti (2,8 %) apua/tukea koki saaneensa yhteensä kahdeksan vastaajaa. Kaksi vastaajaa ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 35.)

14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	f	%
Erittäin toiveikas	30	41,7 %
Toiveikas	21	29,2 %
Jonkin verran toiveikas	13	18,1 %
Toivoton	5	6,9 %
Erittäin toivoton	2	2,8 %
Puuttuu	1	1,4 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 36: Aikuinen: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?

Tulevaisuuden muistelu -palaverin päättyessä erittäin toiveikas olo oli 30 (41,7 %) vastaajalla ja toiveikas olo 21 (29,2 %) vastaajalla. Jonkin verran toiveikasta oloa koki 13 (18,1 %) vastaajaa. Toivotonta (6,9 %) tai erittäin toivotonta (2,8 %) koki yhteensä seitsemän vastaajaa. Tyhjäksi tämän kysymyksen jätti yksi vastaaja. (Taulukko 36.)

15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	f	%
Erittäin paljon	25	34,7 %
Paljon	23	31,9 %
Jonkin verran	10	13,9 %
Vähän	4	5,6 %
Erittäin vähän	8	11,1 %
Puuttuu	2	2,8 %
Yhteensä	72	100 %

Taulukko 37: Aikuinen: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Aikuisista vastaajista hieman yli kolmannes (34,7 %) luotti palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen erittäin paljon. Paljon suunnitelman toteutumiseen luotti hieman alle kolmannes (31,9 %) vastaajista. Kymmenen (13,9 %) vastaajaa luotti suunnitelman toteutumiseen jonkin verran. Vain vähän suunnitelman toteutumiseen luotti neljä (5,6 %) ja erittäin vähän jopa kahdeksan (11,1 %) vastaajaa. Vastaajista kaksi ei antanut vastausta tähän kysymykseen. (Taulukko 37.)

5.1.3 Asiakkaiden läheiset

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa asiakkaiden läheiset täyttivät myös palautelomakkeita. Yhteensä palautteen antoi 15 asiakkaiden läheistä. Lomakkeista ei tule esiin, mikä läheisen suhde asiakkaaseen on. Hän voi olla esimerkiksi isovanhempi tai ystävä.

Kysymys	Keskiarvo
1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	8,2
2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	8,5
3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	8,1
4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	8,5
5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia?	8,6
6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	8,2
7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	8,1
8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	8,0
9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	8,4
10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	8,1
11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	7,8
12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	6,9
13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	7,1
14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	7,8
15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	7,6
Kaikkien kysymysten keskiarvo	8,0

Taulukko 38: Läheinen: Kysymysten keskiarvot

Kaikkien kysymysten keskiarvot asiakkaiden läheisten osalta näkyvät taulukosta 38. Keskiarvojen hajontaväli on melko laaja 6,9-8,6. Kokonaiskeskiarvo on 8,0. Huonoiten asiakkaiden läheiset kokivat havainneensa omassa tilanteessaan uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia (ka=6,9). He myös kokivat saaneensa tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa vain melko hyvin (ka=7,1). Parhaat keskiarvot asiakkaiden läheisten osalta kertovat, että he kokivat tulleen hyvin kuulluiksi (ka=8,5), heillä oli hyvä mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa (ka=8,5) ja heillä oli hyvä mahdollisuus kuulla toisten ajatuksia (ka=8,6). (Taulukko 38.)

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	f	%
Erittäin hyödyllinen	5	33,3 %
Hyödyllinen	10	66,7 %
Tyydyttävä hyöty	0	0 %
Pieni hyöty	0	0 %
Hyödytön	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 39: Läheinen: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Asiakkaiden läheisistä viisi eli kolmasosa (33,3 %) vastaajista piti Tulevaisuuden muistelu - palaveria erittäin hyödyllisenä. Muut kymmenen (66,7 %) vastaajaa koki palaverin olleen hyödyllinen. Asiakkaiden läheisistä kukaan ei kokenut palaverista tyydyttävää tai pientä hyötyä eikä yksikään heistä kokenut palaverin olleen hyödytön. (Taulukko 39.)

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	f	%
Erittäin hyvin	7	46,7 %
Hyvin	8	53,3 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 40: Läheinen: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?

Kaikki palautteen antaneet asiakkaiden läheiset olivat sitä mieltä, että heillä oli joko erittäin hyvä (f=7, 46,7 %) tai hyvä (f=8, 53,3 %) mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa palaverissa. (Taulukko 40.)

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	f	%
Erittäin hyvin	5	33,3 %
Hyvin	8	53,3 %
Tyydyttävästi	1	6,7 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	6,7 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 41: Läheinen: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Omista huolenaiheistaan pystyi palaverissa kertomaan erittäin hyvin viisi (33,3 %) asiakkaiden läheisistä. Hyvin huolistaan pystyi kertomaan kahdeksan (53,3 %) ja tyydyttävästi yksi (6,7 %) vastaaja. Yksi vastaus puuttuu. (Taulukko 41.)

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	f	%
Erittäin hyvin	9	60 %
Hyvin	4	26,7 %
Tyydyttävästi	1	6,7 %
Huonosti	1	6,7 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 42: Läheinen: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Yli puolet (60 %) asiakkaiden läheisistä koki tulleen Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvin kuulluksi. Hyvin koki tulleen kuulluksi neljä (26,7 %) läheistä. Tyydyttävästi oli tullut kuulluksi yksi (6,7 %) ja huonosti yksi (6,7 %) vastaaja. (Taulukko 42.)

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	f	%
Erittäin hyvin	8	53,3 %
Hyvin	7	46,7 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 43: Läheinen: 5. Oliko sinulle mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Asiakkaiden läheisistä kaikki kokivat saaneensa erittäin hyvän (53,3 %) tai hyvän (46,7 %) mahdollisuuden kuulla muiden ajatuksia palaverissa. (Taulukko 43.)

6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	f	%
Erittäin hyvin	8	53,3 %
Hyvin	5	33,3 %
Tyydyttävästi	2	13,3 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 44: Läheinen: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Noin puolet (53,3 %) asiakkaiden läheisistä koki saaneensa erittäin hyvin uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista. Viisi eli kolmasosa (33,3 %) vastaajista koki saaneensa hyvin uutta ymmärrystä osallistujien ajatuksista. Tyydyttävästi uutta ymmärrystä koki saaneensa kaksi (13,3 %) vastaajaa. (Taulukko 44.)

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	f	%
Erittäin hyvin	5	33,3 %
Hyvin	10	66,7 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 45: Läheinen: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Tulevaisuuden muistelu -palavereissa olleista asiakkaiden läheisistä kolmasosa (33,3 %) koki palaverin selkiinnyttäneen omia ajatuksiaan erittäin hyvin. Kaksi kolmasosaa (66,7 %) vastaajista puolestaan koki palaverin selkiinnyttäneen ajatuksiaan hyvin. (Taulukko 45.)

8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	f	%
Erittäin hyvin	4	26,7 %
Hyvin	11	73,3 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 46: Läheinen: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?

Neljä (26,7 %) asiakkaiden läheisistä koki Tulevaisuuden muistelu -palaverin selkiinnyttäneen eri osallistujien osuutta erittäin hyvin. Palaveri selkiinnytti osallistujien osuutta hyvin vajaan kolmen neljäsosan (73,3 %) mielestä. (Taulukko 46.)

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	f	%
Erittäin hyvin	7	46,7 %
Hyvin	7	46,7 %
Tyydyttävästi	1	6,7 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 47: Läheinen: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Hyvään tulevaisuuteen palaverissa pystyi eläytymään erittäin hyvin seitsemän (46,7 %) asiakkaiden läheisistä. Hyvin tulevaisuuteen pystyi eläytymään myös seitsemän (46,7 %) vastaajaa. Yksi (6,7 %) vastaaja koki pystyneensä eläytymään hyvään tulevaisuuteen tyydyttävästi. (Taulukko 47.)

10. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	f	%
Erittäin hyvin	7	46,7 %
Hyvin	7	46,7 %
Tyydyttävästi	1	6,7 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 48: Läheinen: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Seitsemän (46,7 %) asiakkaiden läheisistä koki, että heidän ajatuksensa/ehdotuksensa otettiin palaverissa erittäin hyvin huomioon. Samoin seitsemän (46,7 %) vastaajan mielestä heidän ajatuksensa otettiin huomioon hyvin. Yksi (6,7 %) vastaaja puolestaan oli sitä mieltä, että hänen ajatuksensa otettiin vain tyydyttävästi huomioon. (Taulukko 48.)

11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	f	%
Erittäin paljon	4	26,7 %
Paljon	10	66,7 %
Jonkin verran	0	0 %
Vähän	1	6,7 %
Erittäin vähän	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 49: Läheinen: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Tulevaisuuden muistelu -palaveri lisäsi erittäin paljon neljän (26,7 %) ja paljon kymmenen (66,7 %) asiakkaiden läheisen luottamusta asioiden järjestymiseen. Palaveri lisäsi luottamusta asioiden järjestymiseen vain vähän yhden (6,7 %) vastaajan mielestä. (Taulukko 49.)

12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	f	%
Erittäin hyvin	2	13,3 %
Hyvin	8	53,3 %
Tyydyttävästi	2	13,3 %
Huonosti	2	13,3 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	6,7 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 50: Läheinen: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?

Kaksi (13,3 %) asiakkaiden läheisistä havaitsi erittäin hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia tilanteessaan. Kahdeksan (53,3 %) vastaajaa puolestaan koki havainneensa uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia hyvin. Kaksi (13,3 %) koki havainneensa uusia vaihtoehtoja tyydyttävästi ja kaksi (13,3 %) huonosti. Yksi vastaajista jätti tämän kohdan tyhjäksi tai vastaus oli epäselvä. (Taulukko 50.)

13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?	f	%
Erittäin hyvin	2	13,3 %
Hyvin	9	60 %
Tyydyttävästi	3	20 %
Huonosti	1	6,7 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 51: Läheinen: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?

Erittäin hyvin tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa koki saaneensa kaksi (13,3 %) asiakkaiden läheisistä. Tukea koki saaneensa hyvin yhdeksän (60 %) vastaajaa. Tyydyttävästi tukea koki saaneensa kolme (20 %) ja huonosti yksi (6,7 %) vastaaja. Kukaan asiakkaiden läheisistä ei kokenut saaneensa tukea erittäin huonosti. (Taulukko 51.)

14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	f	%
Erittäin toiveikas	4	26,7 %
Toiveikas	9	60 %
Jonkin verran toiveikas	2	13,3 %
Toivoton	0	0 %
Erittäin toivoton	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 52: Läheinen: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?

Asiakkaiden läheisistä neljä (26,7 %) koki olonsa olleen erittäin toiveikas Tulevaisuuden muistelu -palaverin jälkeen. Toiveikasta oloa koki yhdeksän (60 %) vastaajaa. Kahdella (13,3 %) vastaajalla oli jonkin verran toiveikas olo palaverin jälkeen. Toivotonta tai erittäin toivotonta oloa ei kokenut kukaan. (Taulukko 52.)

15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	f	%
Erittäin paljon	2	13,3 %
Paljon	13	86,7 %
Jonkin verran	0	0 %
Vähän	0	0 %
Erittäin vähän	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	15	100 %

Taulukko 53: Läheinen: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen luotti erittäin paljon kaksi (13,3 %) ja paljon 13 (86,7 %) palautteen jättäneistä asiakkaiden läheisistä. Jonkin verran, vähän tai erittäin vähän ei vastannut yksikään asiakkaiden läheisistä. (Taulukko 53.)

5.1.4 Työntekijät

Tulevaisuuden muistelu -palavereihin osallistuneista työntekijöistä yhteensä 480 täytti verkstopalaverin palautelomakkeen. Palautelomakkeista ei käy ilmi, onko palaveri ollut työntekijä- vai asiakaspalaveri. Työntekijöiden antamien palautteiden määrästä ja avovastauksista voi päätellä, että moni palavereista on ollut työntekijäpalavereita, joissa on käsitelty erilaisia työyhteisön sisäisiä asioita.

Kysymys	Keskiarvo
1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	7,5
2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	8,4
3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	8,2
4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	8,6
5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia?	8,8
6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	7,9
7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	7,4
8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	7,2
9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	7,3
10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	8,0
11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	7,1
12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	7,2
13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	7,1
14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	7,4
15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	6,9
Kaikkien kysymysten keskiarvo	7,7

Taulukko 54: Työntekijä: Kysymysten keskiarvot

Tulevaisuuden muistelu -palavereihin osallistuneiden työntekijöiden vastausten keskiarvot on esitetty taulukossa 57. Keskiarvojen hajontaväli on 6,9-8,8 eli melko laaja. Kokonaiskeskiarvo on 7,7 eli sama kuin aikuisasiakkailta (Taulukko 22). Työntekijät antoivat huonoimman arvosanan siitä, kuinka paljon he luottivat tehdyn suunnitelman toteutumiseen (ka=6,9). Toiseksi alhaisin keskiarvo 7,1 tuli kysymyksille koskien työntekijöiden luottamusta asioiden järjestymiseen ja heidän palaverissa saamaansa tukea. Melkein saman keskiarvon 7,2 työntekijät ovat vastauksillaan antaneet siitä, kuinka hyvin palaveri selkiinnytti eri osallistujien osuutta ja siitä, kuinka hyvin he itse havaitsivat uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia. Työntekijät arvioivat, että heillä oli oikein hyvä mahdollisuus kuulla palaverissa toisten ajatuksia (ka=8,8). He myös kokivat tulleen itse hyvin kuulluiksi (ka=8,6). (Taulukko 54.)

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	f	%
Erittäin hyödyllinen	152	31,7 %
Hyödyllinen	219	45,6 %
Tyydyttävä hyöty	67	14 %
Pieni hyöty	36	7,5 %
Hyödytön	4	0,8 %
Puuttuu	2	0,4 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 55: Työntekijä: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Verkostopalaverin palautelomakkeen Tulevaisuuden muistelu -palaverissa täyttäneistä työntekijöistä lähes kolmasosa (31,7 %) koki palaverin olleen erittäin hyödyllinen. Lähes puolet (45,6 %) vastaajista oli puolestaan sitä mieltä, että palaveri oli hyödyllinen. Palaverista koki saaneensa tyydyttävää hyötyä 67 (14 %) ja pientä hyötyä 36 (7,5 %) vastaajaa. Hyödyttömänä palaveria piti neljä (0,8 %) työntekijää. Kaksi työntekijää ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 55.)

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	f	%
Erittäin hyvin	285	59,4 %
Hyvin	135	28,1 %
Tyydyttävästi	41	8,5 %
Huonosti	16	3,3 %
Erittäin huonosti	2	0,4 %
Puuttuu	1	0,2 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 56: Työntekijä: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?

Yli puolet (59,4 %) työntekijöistä koki, että heillä oli erittäin hyvä mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa Tulevaisuuden muistelu -palaverissa. Alle kolmasosa (28,1 %) puolestaan koki palaverissa olleen hyvä mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa. Tyydyttävästi omista ajatuksistaan koki voineensa kertoa 41 (8,5 %) vastaajaa. Omista ajatuksistaan pystyi kertomaan huonosti 16 (3,3 %) ja erittäin huonosti kaksi (0,4 %) vastaajaa. Yksi vastaajista jätti tämän kohdan tyhjäksi. (Taulukko 56.)

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	f	%
Erittäin hyvin	237	49,4 %
Hyvin	165	34,4 %
Tyydyttävästi	57	11,9 %
Huonosti	12	2,5 %
Erittäin huonosti	4	0,8 %
Puuttuu	5	1 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 57: Työntekijä: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Palavereihin osallistuneista työntekijöistä noin puolet (49,4 %) pystyi mielestään kertomaan omat huolenaiheensa erittäin hyvin. Hyvin omista huolenaiheistaan pystyi puolestaan kertomaan reilu kolmasosa (34,4 %) työntekijöistä. Vähän yli kymmenesosa (11,9 %) työntekijöistä koki voineensa kertoa huolenaiheistaan tyydyttävästi. Huonosti huolenaiheistaan pystyi kertomaan 12 (2,5 %) ja erittäin huonosti neljä (0,8 %) vastaajista. Viisi työntekijää jätti vastamatta tähän kysymykseen. (Taulukko 57.)

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	f	%
Erittäin hyvin	311	64,8 %
Hyvin	119	24,8 %
Tyydyttävästi	31	6,5 %
Huonosti	11	2,3 %
Erittäin huonosti	3	0,6 %
Puuttuu	5	1 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 58: Työntekijä: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Suurin osa (64,8 %) Tulevaisuuden muistelu -palavereihin osallistuneista työntekijöistä koki, että heitä kuunneltiin erittäin hyvin. Alle kolmasosa (24,8 %) koki tuleensa kuulluksi hyvin. Tyydyttävästi koki tulleen kuulluksi 31 (6,5 %), huonosti 11 (2,3 %) ja erittäin huonosti yksi (0,6 %) vastaaja. Työntekijöistä viisi ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 58.)

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	f	%
Erittäin hyvin	339	70,6 %
Hyvin	111	23,1 %
Tyydyttävästi	16	3,3 %
Huonosti	9	1,9 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	5	1 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 59: Työntekijä: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Selkeästi suurin (70,6 %) osa työntekijöistä koki heillä olleen erittäin hyvä mahdollisuus kuulla palaverissa muiden ajatuksia. Seuraavaksi suurin vastaajaryhmä, reilu viidesosa, (23,1 %) koki palaverissa olleen hyvä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia. 16 (3,3 %) vastaajan mielestä palaverissa oli tyydyttävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia, kun taas yhdeksän (1,9 %) vastaajaa koki mahdollisuuden olleen huono. Erittäin huonona sitä ei pitänyt kukaan. Jälleen viiden vastaajan vastaus puuttuu. (Taulukko 59.)

6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	f	%
Erittäin hyvin	212	44,2 %
Hyvin	189	39,4 %
Tyydyttävästi	42	8,8 %
Huonosti	26	5,4 %
Erittäin huonosti	9	1,9 %
Puuttuu	2	0,4 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 60: Työntekijä: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Työntekijöistä alle puolet (44,2 %) koki saaneensa Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvin uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista. Reilu kolmasosa (39,4 %) koki saaneensa hyvin uutta ymmärrystä toisten ajatuksista. Tyydyttävästi uutta ymmärrystä koki saaneensa vajaa kymmenesosa (8,8 %) työntekijöistä. 26 (5,4 %) vastaajaa koki puolestaan saaneensa uutta ymmärrystä toisten ajatuksista huonosti ja yhdeksän (1,9 %) erittäin huonosti. Kaksi vastausta puuttuu. (Taulukko 60.)

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	f	%
Erittäin hyvin	154	32,1 %
Hyvin	193	40,2 %
Tyydyttävästi	87	18,1 %
Huonosti	31	6,5 %
Erittäin huonosti	14	2,9 %
Puuttuu	1	0,2 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 61: Työntekijä: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Noin kolmasosa (32,1 %) lomakkeen täyttäneistä työntekijöistä koki palaverin selkiinnyttäneen omia ajatuksiaan erittäin hyvin. Palaveri selkiinnytti ajatuksia hyvin jonkin verran suuremman osan (40,2 %) mielestä. Lähes viidesosa (18,1 %) vastaajista koki selkiintymistä tapahtuneen tyydyttävästi. Palaveri selkiinnytti ajatuksia huonosti 31 (6,5 %) vastaajan mielestä ja erittäin huonosti 14 (2,9 %) vastaajan mielestä. Yksi työntekijä ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 61.)

8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	f	%
Erittäin hyvin	126	26,3 %
Hyvin	210	43,8 %
Tyydyttävästi	96	20 %
Huonosti	25	5,2 %
Erittäin huonosti	12	2,5 %
Puuttuu	11	2,3 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 62: Työntekijä: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?

Työntekijöistä alle kolmasosa (26,3 %) koki Tulevaisuuden muistelu -palaverin selkiinnyttäneen eri osallistujien osuutta erittäin hyvin. Alle puolet (43,8 %) työntekijöistä oli sitä mieltä, että palaveri selkiinnytti osallistujien osuutta hyvin. Palaveri selkiinnytti osallistujien osuutta tyydyttävästi viidesosan (20 %) mielestä. 25 (5,2 %) vastaajaa koki, että palaveri selkiinnytti osallistujien osuutta huonosti ja 12 (2,5 %) erittäin huonosti. Työntekijöistä 11 vastaajaa ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 62.)

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	f	%
Erittäin hyvin	141	29,4 %
Hyvin	213	44,4 %
Tyydyttävästi	63	13,1 %
Huonosti	34	7,1 %
Erittäin huonosti	19	4 %
Puuttuu	10	2,1 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 63: Työntekijä: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa hyvään tulevaisuuteen pystyi erittäin hyvin eläytymään alle kolmasosa (29,4 %) työntekijöistä. Hyvään tulevaisuuteen pystyi eläytymään hyvin jonkin verran alle puolet (44,4 %) vastaajista. Tyydyttävästi hyvään tulevaisuuteen pystyi eläytymään hieman yli kymmenesosa (13,1 %) vastaajista. Palaverissa hyvään tulevaisuuteen pystyi eläytymään huonosti 34 (7,1 %) ja erittäin huonosti 19 (4 %) vastaajista. Tähän kysymykseen ei vastannut tai vastaus oli epäselvä kymmenen työntekijän kohdalla. (Taulukko 63.)

10. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	f	%
Erittäin hyvin	204	42,5 %
Hyvin	186	38,8 %
Tyydyttävästi	57	11,9 %
Huonosti	15	3,1 %
Erittäin huonosti	5	1 %
Puuttuu	13	2,7 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 64: Työntekijä: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Palautelomakkeen täyttäneistä työntekijöistä noin kaksi viidesosaa (42,5 %) oli sitä mieltä, että heidän ajatuksensa/ehdotuksensa otettiin erittäin hyvin huomioon. Yli kolmasosa (38,8 %) vastaajista koki ajatustensa/ehdotustensa tulleen huomioiduiksi hyvin. Hieman yli kymmenesosa (11,9 %) vastaajista koki, että heidän ajatuksensa tulivat huomioiduiksi tyydyttävästi. Ajatustensa koki tulleen huonosti huomioiduiksi 15 (3,1 %) vastaajan ja erittäin huonosti viiden (1 %) vastaajan mielestä. 13 työntekijää ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 64.)

11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	f	%
Erittäin paljon	106	22,1 %
Paljon	214	44,6 %
Jonkin verran	100	20,8 %
Vähän	27	5,6 %
Erittäin vähän	22	4,6 %
Puuttuu	11	2,3 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 65: Työntekijä: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Työntekijöistä reilu viidesosa (22,1 %) koki palaverin lisänneen erittäin paljon luottamusta asioiden järjestymiseen. Noin kaksi kertaa suurempi määrä (44,6 %) puolestaan koki luottamuksen lisääntyneen paljon. Jonkin verran luottamuksen asioiden järjestymiseen koki lisääntyneen noin viidesosa (20,8 %) työntekijöistä. Palaveri oli lisännyt luottamusta asioiden järjestymisestä vähän 27 (5,6 %) ja erittäin vähän 22 (4,6 %) työntekijän mielestä. 11 työntekijää jätti tämän kohdan tyhjäksi. (Taulukko 65.)

12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	f	%
Erittäin hyvin	122	25,4 %
Hyvin	215	44,8 %
Tyydyttävästi	90	18,8 %
Huonosti	28	5,8 %
Erittäin huonosti	16	3,3 %
Puuttuu	9	1,9 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 66: Työntekijä: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?

Uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia tilanteessaan havaitsi erittäin hyvin työntekijöistä noin neljäsosa (25,4 %). Hieman alle puolet (44,8 %) työntekijöistä puolestaan havaitsi hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia. Tyydyttävästi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia havaitsi vajaa viidesosa (18,8 %) työntekijöistä. Uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia havaitsi huonosti 28 (5,8 %) ja erittäin huonosti 16 (3,3 %) kyselyyn vastanneista työntekijöistä. Vastauksista yhdeksän puuttui. (Taulukko 66.)

13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?	f	%
Erittäin hyvin	105	21,9 %
Hyvin	210	43,8 %
Tyydyttävästi	98	20,4 %
Huonosti	34	7,1 %
Erittäin huonosti	15	3,1 %
Puuttuu	18	3,8 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 67: Työntekijä: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa erittäin hyvin tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa koki saaneensa noin viidesosa (21,9 %) kyselyyn vastanneista työntekijöistä. Hyvin tukea koki saaneensa hieman yli kaksi viidesosaa (43,8 %) työntekijöistä. Puolestaan noin viidesosa (20,4 %) vastaajista koki saaneensa tukea tyydyttävästi. Tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa koki saaneensa huonosti alle kymmenesosa (7,1 %) ja erittäin huonosti 15 (3,1 %) työntekijää. Jopa 18 työntekijää jätti vastaamatta tähän kysymykseen. (Taulukko 67.)

14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	f	%
Erittäin toiveikas	131	27,3 %
Toiveikas	217	45,2 %
Jonkin verran toiveikas	84	17,5 %
Toivoton	28	5,8 %
Erittäin toivoton	11	2,3 %
Puuttuu	9	1,9 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 68: Työntekijä: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?

Kysyttäessä, kuinka toiveikas olo vastaajilla oli Tulevaisuuden muistelu -palaverin jälkeen, vajaalla kolmasosalla (27,3 %) työntekijöistä se oli erittäin toiveikas. Toiveikas olo oli alle puolella (45,2 %) työntekijöistä. Jonkin verran toiveikasta oloa koki hieman alle viidesosa (17,5 %) työntekijöistä. Toivottomaksi olonsa koki 28 (5,8 %) ja erittäin toivottomaksi 11 (2,3 %) työntekijää. Yhdeksän työntekijän osalta vastaus puuttui. (Taulukko 68.)

15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	f	%
Erittäin paljon	92	19,2 %
Paljon	223	46,5 %
Jonkin verran	85	17,7 %
Vähän	42	8,8 %
Erittäin vähän	20	4,2 %
Puuttuu	18	3,8 %
Yhteensä	480	100 %

Taulukko 69: Työntekijä: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Palaverin jälkeen tehdyn suunnitelman toteutumiseen luotti erittäin paljon alle viidesosa (19,2 %) ja paljon alle puolet (46,5 %) palautteen täyttäneistä työntekijöistä. Hieman alle viidesosa (17,7 %) työntekijöistä luotti suunnitelman toteutumiseen jonkin verran. Vähän suunnitelman toteutumiseen luotti vajaa kymmenesosa (8,8 %) ja erittäin vähän 20 (4,2 %) työntekijää. Vastaus puuttui 18 työntekijän kodalla. (Taulukko 69.)

5.1.5 Palaverien tilaajat

Tulevaisuuden muistelu -palavereissa myös palaverien tilaajat ovat täyttäneet verkostopalaverin palautelomakkeita.

Kysymys	Keskiarvo
1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	8,7
2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	8,9
3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	8,8
4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	9,1
5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia?	9,1
6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	8,4
7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	8,1
8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	8,2
9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	8,0
10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	8,8
11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	7,9
12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	7,9
13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	7,8
14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	8,1
15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	8,2
Kaikkien kysymysten keskiarvo	8,4

Taulukko 70: Tilaaja: Kysymysten keskiarvot

Palaverien tilaajien antamien vastausten keskiarvot kaikkien kysymysten osalta näkyvät taulukosta 70. He ovat antaneet kokonaisuutena parhaan arvion palaverista kokonaiskeskiarvolla 8,4. Eri kysymysten keskiarvojen hajontaväli on myös tasainen 7,8-9,1. Huonoimman arvion keskiarvolla 7,8 tilaajat antoivat siitä, kuinka paljon he kokivat saaneensa tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa. Toiseksi alhaisin keskiarvo 7,9 heidän vastauksistaan tuli luottamuksesta asioiden järjestymiseen ja uusista vaihtoehtoista tai mahdollisuuksista toimia tilanteessa. Parhaimmaksi tilaajat arvioivat kokemuksensa kuulluksi tulemisesta ($ka=9,1$) ja mahdollisuudesta kuulla muiden ajatuksia ($ka=9,1$). Muutenkin keskiarvoista käy ilmi, että palaverien tilaajat kokivat palaverissa hyväksi juuri toisten kuulemisen ja kokemuksen siitä, että heitä itseään kuunneltiin. (Taulukko 70.)

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	f	%
Erittäin hyödyllinen	24	55,8 %
Hyödyllinen	17	39,5 %
Tyydyttävä hyöty	1	2,3 %
Pieni hyöty	1	2,3 %
Hyödytön	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 71: Tilaaaja: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Palaverien tilaajien osalta Tulevaisuuden muistelu -palaverin koki erittäin hyödylliseksi yli puolet (55,8 %) ja hyödylliseksi lähes kaksi viidesosaa (39,5 %) vastaajista. Tyydyttävää hyötyä palaverista koki saaneensa yksi (2,3 %) ja pientä hyötyä myös yksi (2,3 %) palaverin tilaaja. (Taulukko 71.)

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	f	%
Erittäin hyvin	31	72,1 %
Hyvin	9	20,9 %
Tyydyttävästi	2	4,7 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 72: Tilaaaja: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?

Suurin osa (72,1 %) palaverien tilaajista koki Tulevaisuuden muistelu -palaverissa olleen erittäin hyvä mahdollisuus kertoa omat ajatuksensa. Noin viidesosan (20,9 %) mielestä palaverissa oli hyvä mahdollisuus kertoa ajatuksensa. Tilaaajista kaksi (4,7 %) oli sitä mieltä, että mahdollisuus omien ajatusten kertomiseen oli tyydyttävä. Huonona tai erittäin huonona mahdollisuutta ei kokenut kukaan palaverien tilaajista. Yksi vastaus puuttui. (Taulukko 72.)

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	f	%
Erittäin hyvin	29	67,4 %
Hyvin	10	23,3 %
Tyydyttävästi	3	7 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 73: Tilaaaja: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Omat huolenaiheensa pystyi palaverissa kertomaan erittäin hyvin suurin osa (67,4 %) ja hyvin jonkin verran alle neljäsosa (23,3 %) palaverien tilaajista. Kolme (7 %) tilaajaa puolestaan koki pystyneensä kertomaan huolenaiheensa tyydyttävästi. Huonosti tai erittäin huonosti - vastausvaihtoehtoja ei valinnut kukaan. Yksi työntekijä ei vastannut tähän kysymykseen. (Taulukko 73.)

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	f	%
Erittäin hyvin	31	72,1 %
Hyvin	11	25,6 %
Tyydyttävästi	0	0 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 74: Tilaaaja: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Palaverissa koki tulleen erittäin hyvin kuulluksi lähes kolme neljäsosaa (72,1 %) palaverien tilaajista. Hyvin koki tulleen kuulluksi puolestaan noin neljäsosa (25,6 %) tilaajista. Muita vastausvaihtoehtoja ei tässä kysymyksessä valinnut kukaan tilaajista. Yksi vastaus kuitenkin puuttuu. (Taulukko 74.)

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	f	%
Erittäin hyvin	36	83,7 %
Hyvin	4	9,3 %
Tyydyttävästi	2	4,7 %
Huonosti	1	2,3 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 75: Tilaaja: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Palaverien tilaajista suurin osa (83,7 %) koki heillä olleen erittäin hyvä mahdollisuus kuulla muiden ajatuksia Tulevaisuuden muistelu -palaverissa. Hyväksi mahdollisuuden koki neljä (9,3 %) tilaajaa. Mahdollisuus oli puolestaan tyydyttävä kahden (4,7 %) ja huono yhden (2,3 %) palaverien tilaajan mielestä. Erittäin huonoksi mahdollisuutta ei kokenut kukaan. (Taulukko 75.)

6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	f	%
Erittäin hyvin	27	62,8 %
Hyvin	9	20,9 %
Tyydyttävästi	4	9,3 %
Huonosti	1	2,3 %
Erittäin huonosti	1	2,3 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 76: Tilaaja: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Noin kolme viidesosaa (62,8 %) Tulevaisuuden muistelu -palaverien tilaajista sai palaverissa erittäin hyvin uutta ymmärrystä eri osallistujien ajatuksista. Hyvin uutta ymmärrystä koki saaneensa noin viidesosa (20,9 %) tilaajista. Uutta ymmärrystä sai omasta mielestään tyydyttävästi neljä (9,3 %), huonosti yksi (2,3 %) ja erittäin huonosti yksi (2,3 %) tilaaja. Yksi vastauksista myös puuttui. (Taulukko 76.)

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	f	%
Erittäin hyvin	20	46,5 %
Hyvin	18	41,9 %
Tyydyttävästi	3	7 %
Huonosti	2	4,7 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	0	0 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 77: Tilaaaja: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Kysymykseen ”Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?” antoi vastauksen ”erittäin hyvin” hieman alle puolet (46,5 %) palaverien tilaajista. Noin kaksi viidesosaa (41,9 %) puolestaan koki palaverin selkiinnyttäneen heidän ajatuksiaan hyvin. Tyydyttäväksi selkiintymisen koki kolme (7 %) ja huonoksi kaksi (4,7 %) tilaajaa. Erittäin huonoksi sitä ei kokenut yksikään tilaajista. (Taulukko 77.)

8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	f	%
Erittäin hyvin	19	44,3 %
Hyvin	18	41,9 %
Tyydyttävästi	4	9,3 %
Huonosti	1	2,3 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 78: Tilaaaja: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?

Eri osallistujien osuuden osalta palaveri selkiinnytti tilannetta erittäin hyvin 19 (44,3 %) ja hyvin 18 (41,9 %) palaverin tilaajan mielestä. Palaverin koki selkiinnyttäneen eri osallistujien osuutta tyydyttävästi neljä (9,3 %) tilaajaa. Huonoksi selkiintymisen koki yksi (2,3 %) tilaaja, kun taas erittäin huonoksi sitä ei kokenut kukaan. Yksi vastaus puuttuu. (Taulukko 78.)

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	f	%
Erittäin hyvin	19	44,2 %
Hyvin	17	39,5 %
Tyydyttävästi	2	4,7 %
Huonosti	3	7 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	2	4,7 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 79: Tilaaaja: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa hyvään tulevaisuuteen pystyi erittäin hyvin eläytymään 19 (44,2 %) tilaajaa. Hyvin siihen pystyi eläytymään 17 (39,5 %) tilaajaa. Kaksi (4,7 %) tilaajaa puolestaan koki pystyneensä eläytymään hyvään tulevaisuuteen tyydyttävästi ja kolme (7 %) huonosti. Erittäin huonosti -vastausta ei antanut kukaan. Vastauksista kaksi puuttui. (Taulukko 79.)

10. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	f	%
Erittäin hyvin	27	62,8 %
Hyvin	13	30,2 %
Tyydyttävästi	2	4,7 %
Huonosti	0	0 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 80: Tilaaaja: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Hieman yli kolme viidesosaa (62,8 %) palaverien tilaajista koki omien ajatustensa/ehdotustensa tulleen erittäin hyvin huomioiduiksi Tulevaisuuden muistelu -palaverissa. Hieman alle kolmasosan (30,2 %) mielestä heidän ajatuksensa/ehdotuksensa otettiin hyvin huomioon. Omat ajatukset/ehdotukset otettiin tyydyttävästi huomioon kahden (4,7 %) tilaajan mielestä. Huonosti tai erittäin huonosti -vastauksia ei tähän kysymykseen annettu yhtään. Yksi vastaus kuitenkin puuttui. (Taulukko 80.)

11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	f	%
Erittäin paljon	16	37,2 %
Paljon	21	48,8 %
Jonkin verran	3	7 %
Vähän	1	2,3 %
Erittäin vähän	1	2,3 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 81: Tilaaja: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Palaveri lisäsi tilaajien luottamusta asioiden järjestymiseen erittäin paljon jonkin verran yli kolmasosan (37,2 %) mielestä. Hieman alle puolet (48,8 %) koki palaverin lisänneen luottamusta paljon. Jonkin verran luottamuksen koki lisääntyneen kolme (7 %), vähän yksi (2,3 %) ja erittäin vähän yksi (2,3 %) palaverin tilaaja. Yhden tilaajan vastaus puuttui. (Taulukko 81.)

12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	f	%
Erittäin hyvin	16	37,2 %
Hyvin	22	51,2 %
Tyydyttävästi	2	4,7 %
Huonosti	1	2,3 %
Erittäin huonosti	1	2,3 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 82: Tilaaja: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?

Palaverien tilaajista reilu kolmasosa (37,2 %) havaitsi tilanteessaan erittäin hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia. Hyvin uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia havaitsi puolestaan hieman yli puolet (51,2 %) tilaajista. Kaksi (4,7 %) tilaajaa havaitsi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia tyydyttävästi, kun huonosti (2,3 %) tai erittäin huonosti (2,3 %) niitä havaitsi yhteensä kaksi tilaajaa. Yksi vastaus puuttui. (Taulukko 82.)

13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?	f	%
Erittäin hyvin	14	32,6 %
Hyvin	20	46,5 %
Tyydyttävästi	6	14 %
Huonosti	2	4,7 %
Erittäin huonosti	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 83: Tilaaja: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa tukea omaan tilanteeseensa/toimintaansa koki saaneensa erittäin hyvin noin kolmasosa (32,6 %) ja hyvin hieman alle puolet (46,5 %) palaverien tilaajista. Tyydyttävästi tukea koki saaneensa kuusi (14 %) ja huonosti kaksi (4,7 %) tilaajaa. Erittäin huonoksi tuen saamista ei kokenut kukaan tilaajista. Tilaajista yksi jätti vastaamatta tähän kysymykseen. (Taulukko 83.)

14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	f	%
Erittäin toiveikas	21	48,8 %
Toiveikas	16	37,2 %
Jonkin verran toiveikas	3	7 %
Toivoton	2	4,7 %
Erittäin toivoton	0	0 %
Puuttuu	1	2,3 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 84: Tilaaja: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?

Palaverin päättyessä lähes puolella (48,8 %) tilaajista oli erittäin toiveikas ja yli kolmasosalla (37,2 %) toiveikas olo. Jonkin verran toiveikkaaksi olonsa palaverin jälkeen koki kolme (7 %) ja toivottomaksi kaksi (4,7 %) palaverien tilaajista. Erittäin toivottomaksi oloaan ei kokenut yksikään tilaajista. Vastauksista yksi puuttui. (Taulukko 84.)

15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	f	%
Erittäin paljon	19	44,2 %
Paljon	20	46,5 %
Jonkin verran	2	4,7 %
Vähän	0	0 %
Erittäin vähän	0	0 %
Puuttuu	2	4,7 %
Yhteensä	43	100 %

Taulukko 85: Tilaaja: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Tulevaisuuden muistelu -palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen luotti erittäin paljon 19 (44,2 %) ja paljon 20 (46,5 %) palaverin tilaajaa. Jonkin verran suunnitelman toteutumiseen luotti kaksi (4,7 %) tilaajaa. Kukaan tilaajista ei luottanut suunnitelman toteutumiseen vähän tai erittäin vähän. Tämän kysymyksen kohdalla tilaajien vastauksia puuttui kaksi tai ne olivat epäselviä. (Taulukko 85.)

5.2 Laadullinen aineisto

Laadullinen aineisto työssä koostuu Verkstopalaverin palautelomakkeen (Liite 1) kolmen avoimen kysymyksen vastauksista. Vastaukset kysymyksiin 16 ja 18 on analysoitu ryhmittelemällä ne Stakesin raportin, Ennakointidialogit moniammatillisena työmuotona - Dialogisten verkstopalaverien välitön palaute, esimerkin mukaisesti taulukkoon (Taulukko 88). Ryhmitteilyn pääteemoiksi on Tulevaisuuden muistelu -palaveria koskien valittu samat teemat kuin Stakesin raportissa Tulevaisuuden muistelu -palavereista tulosten vertailun helpottamiseksi seuraavasti: menetelmä, kokemus, hyöty, asioiden käsittely ja kehitettävää. Alateemat pääteemojen alle on koottu vastauksien perusteella mukaillen Stakesin raporttia. (Kokko & Koskimies 2007: 35.) Yhdessä avovastauksessa on monessa tapauksessa otettu kantaa useaan Tulevaisuuden muistelu -palaveria koskevaan asiaan, joten vastaukset on tarvittaessa jaettu osiin siten, että kaikki erilliset maininnat tulevat tuloksissa näkyviin.

Vastaaja	Kysymys 16	Kysymys 17	Kysymys 18	Yhteensä
Nuori	3	3	1	7
Aikuinen	21	10	14	45
Läheinen	5	4	3	12
Työntekijä	262	136	128	526
Tilaaaja	26	10	14	50
Vastaaja puuttuu	8	4	8	20
Yhteensä	325	167	168	660

Taulukko 86: Avovastaukset vastaajaryhmittäin

Verkostopalaverin palautelomakkeen täyttäneistä vastaajista yhteensä 426 on antanut jonkinlaisen vapaamuotoisen vastauksen koskien Tulevaisuuden muistelu -palaveria. Tässä luvussa ovat vielä mukana myös sellaiset lomakkeet, joissa vastaus avokysymyksiin on ollut pelkkä "kiitos", "en osaa sanoa", "katso edellä", "ehkä" tai muuten epäselvä vastaus. Kaikista 653 vastaajasta siis 65,2 % on antanut jonkinlaisen vastauksen ainakin yhteen kyselylomakkeen avoimista kysymyksistä. Avoimiin kysymyksiin on annettu yhteensä 660 vastausta; kysymykseen 16 325 kpl, kysymykseen 17 167 kpl ja kysymykseen 18 168 kpl. Eri vastaajaryhmien osalta avovastaukset ovat jakautuneet taulukon 86 mukaisesti.

Pääteema	Alateema	%	n
Menetelmä		52,55	340
+	Kaikille puheenvuoro, kaikkia kuunneltiin, kuulluksi tuleminen, tasavertaisuus, puheeksi ottaminen	14,37	93
	Hyvä, ok, positiivinen, toimiva, mielenkiintoinen menetelmä	10,2	66
	Erilainen, uusi, ei aikaisempia palavereita	8,5	55
	Konkreettinen, strukturoitu, selkeä, perusteellinen	6,03	39
	Hyvät vetäjät, selkeä vetovastuu, hyvin järjestetty	5,72	37
	Ei uutta, samanlainen, olen ollut aiemmin vastaavassa	2,32	15
	Tavoitteellinen, ratkaisukeskeinen, tehokas	1,39	9
	Sopi hyvin kyseiseen tilanteeseen	0,77	5
	Sopii tilanteisiin, joissa paljon toimijoita	0,15	1
	Asiakaslähtöinen menetelmä	0,15	1
-	Liian vähän dialogia/vapaata keskustelua, ei joustoa	1,24	8
	Ei sopinut kyseiseen tilanteeseen, sopii paremmin toisenlaiseen tilanteeseen	0,93	6
	Liian ulkoapäin ohjattu, irrallinen	0,62	4
	En pitänyt menetelmästä	0,15	1

Kokemus		13,29	86
+	Mukava ja positiivinen tunnelma, toiveikas ja avoin ilmapiiri	4,48	29
	Kiireetön, rauhallinen, sopivasti aikaa	1,7	11
	Hyvä, kiinnostava kokemus	1,39	9
	Suosittelun, toivon lisää samanlaisia palavereita	1,24	8
	Pystyi puhumaan vaikeistakin asioista	0,15	1
	Aika kului nopeasti	0,15	1
	Ei ollut raskas	0,15	1
	Kiva kun oli tarjoilua	0,15	1
-	Pitkäveteinen, toistava, liian hidastempoinen	1,85	12
	Raskas/vaativa	1,08	7
	Aiemmin ollut innostavampi ja luovempi ilmapiiri, kaipaisi enemmän innostusta	0,31	2
	Tulevaisuuteen eläytyminen vaikeaa	0,31	2
	Yltiöoptimistinen	0,15	1
	Eripuraisuus korostui	0,15	1
Hyöty		11,44	74
+	Uusia ajatuksia ja näkökulmia esiin, luovuus	2,94	19
	Hyvä/konkreettinen suunnitelma ja lopputulos, tavoitteet	2	13
	Sitouttaa, osallistaa, aktivoi osallistujia	1,7	11
	Selkiinnytti ajatuksia/tilannetta, "asiat järjestyvät"	1,08	7
	Asioissa päästiin eteenpäin, tulosta syntyi	0,93	6
	Työntekijän huoli/ajatuksien viedään eteenpäin	0,31	2
	Yhteinen tavoite esiin	0,15	1
	Verkostoituminen, tutustuminen toisten toimintaan	0,15	1
-	Ei päästy eteenpäin, tulos niukka, ympäri pyöreeä	1,08	7
	Vaikea uskoa muutokseen/ tietää muuttuvatko asiat	0,93	6
	Ihmiset jäivät kauas toistensa näkökulmista	0,15	1
Asioiden käsittely		7,88	51
+	Katse mahdollisuuksiin ongelmien sijaan, tulevaisuuteen suuntautuminen, unelmointi	1,39	9
	Moniammatillinen, kaikki osapuolet paikalla	1,24	8
	Käsittelyssä paljon/enemmän asioita, laajempi ja syvällisempi käsittely	1,24	8
	Toive jatkoseurannasta/jatkotyöstämisestä	0,93	6
	Asioiden kirjaaminen hyvää	0,62	4
	Asioita joutui miettimään kunnolla, vaatii keskittymistä	0,46	3
	Sai kertoa kehittämisideoita	0,31	2
	Lopussa oli hyvä saada palautetta	0,15	1
-	Tuli ikävää konkretiaa, lopussa paluu realiteetteihin liian kuru/nopea, ei huolia viimeiseksi	0,46	3
	Tavoitteet epäselviä	0,31	2
	Kaikki eivät kertoneet oikeaa mielipidettään	0,15	1
	Puhuttiin enemmän itsestäänselvyyksiä	0,15	1
	Suunnitelman teko sekavaa	0,15	1
	Aika kului ongelmien keräämiseen	0,15	1
	Keskustelu liian laajaa	0,15	1

Kehitettävää		14,84	96
	Ajankäyttö huonoa, liian vähän aikaa suunnitelmalle, kiire	4,95	32
	Pohjustus/ohjeistus pitäisi olla parempi, esimerkkejä muistelusta aluksi	1,85	12
	Paljon/liikaa ihmisiä	1,7	11
	Vei paljon/liikaa aikaa, pitkä	1,39	9
	Vetäjät ristiriitaisia, toteutus epäselvä/epäonnistui, ei pysytty aiheessa, kysymykset epäselviä	1,24	8
	Tärkeitä henkilöitä puuttui, kaikki kutsutut eivät olleet paikalla	0,62	4
	Fläpit koottava/tiivistettävä, kirjaamiseen tarkkuutta/selkeyttä	0,62	4
	Useammalle mahdollisuus sanoa mielipiteensä, suunnitelman teossa useamman mielipiteet esiin	0,31	2
	Olisi ollut hyvä tuntee perhe/vetäjien taustoja paremmin	0,31	2
	Ajankohta hankala tai vaikea järjestää	0,31	2
	Salissa huono ilma, tila ahdas	0,31	2
	Jatkossa max. yksi aloitteleva konsultti mukana palaverissa	0,15	1
	Kaikille sama kysymysten asettelu	0,15	1
	Myös nykytilanne huomioon	0,15	1
	En ehdi panostaa palautteeseen	0,15	1
	Lomakkeeseen vaihtoehto en osaa sanoa	0,15	1
	Sähköinen lomake	0,15	1
	Kahvi olisi ollut kiva	0,15	1
	Viestit ja kutsut suoraan aikuisille	0,15	1
Yhteensä		100 %	647

Taulukko 87: Avoimien kysymysten 16 ja 18 vastausten jakautuminen sisällöllisiin teemoihin

Taulukosta 87 näkyy avoimien kysymysten 16 ja 18 vastaukset jaoteltuna sisällöllisiin teemoihin. Tässä kohtaa avoimista vastauksista on eroteltu kaikki Tulevaisuuden muistelu -menetelmää ja itse palaveria koskevat maininnat erikseen teemojen mukaisesti. Tulokset on esitetty kokonaisuutena kaikkien vastaajaryhmien kesken. Taulukossa 88 ovat mukana myös sellaiset vastaukset, joissa vastaaja ei ole tiedossa. Taulukon 88 maininnoista on jätetty pois epäselvät tai muuten asiaan kuulumattomat vastaukset. Lisäksi pelkät ”kiitos”, ”en osaa sanoa”, ”katso edellä”, ”ehkä” vastaukset on jätetty pois. Kysymyksen 17 avoimet vastaukset on esitetty kysymykseen liittyvän määrällisen aineiston yhteydessä aiemmin työssä ja siksi ne eivät ole enää mukana tässä kohtaa.

Laadullisissa vastauksissa on selkeästi eniten (n=340, 52,55 %) mainintoja Tulevaisuuden muistelu -palaverin menetelmää koskien. Palaverikokemusta koskevia mainintoja on 86 (13,29 %), palaverista saatua hyötyä on kommentoitu 74 kertaa (11,44 %) ja asioiden käsittelyä palaverissa 51 kertaa (7,88 %). Kehittämiskohteita ja -ehdotuksia avoimissa vastauksissa on mainittu yhteensä 96 kertaa (14,84 %). (Taulukko 87)

Menetelmää koskevissa maininnoissa eniten (n=93, 14,37 %) esiin nousee tasavertaisuus vuoropuhelussa, toisten kuuleminen, kuulluksi tuleminen ja puheeksi ottaminen. Menetelmää kuvailtiin positiivisesti paljon (n=66, 10,2 %), sen mainittiin olleen mm. hyvä, ok, positiivinen ja toimiva, lisäksi sen kuvailtiin olleen konkreettinen, strukturoitu, selkeä ja perusteellinen (n=39, 6,03 %). Myös tavoitteellinen, ratkaisukeskeinen, tehokas ovat vastausten perusteella menetelmää kuvaavia sanoja (n=9, 1,39 %). Menetelmä tai palaveri ylipäänsä oli uusi tai erilainen kokemus monelle (n=55, 8,5 %), kun taas joillekin se oli ennestään tuttu tai ei muuten juuri eronnut aiemmista palavereista (n=15, 2,32 %). Palaverin järjestämistä ja johtamista pidettiin monien vastausten perusteella onnistuneena ja selkeänä (n=37, 5,72 %). Viiden (0,77 %) maininnan mukaan menetelmä sopi hyvin kyseiseen tilanteeseen, kun kuudessa (0,93 %) maininnassa se puolestaan ei sopinut tilanteeseen tai olisi sopinut paremmin toisenlaiseen tilanteeseen. Eniten negatiivisia kommentteja menetelmään liittyen tuli siitä, että palaverissa oli liian vähän dialogia ja vapaata keskustelua, eikä palaverin toteutus joutanut tarpeeksi (n=8, 1,24 %). (Taulukko 87)

Yleisesti palaverikokemuksesta annettiin yhteensä 86 (13,29 %) mainintaa. Niissä palaverissa kuvailtiin olleen mukava ja positiivinen tunnelma sekä toiveikas ja avoin ilmapiiri (n=29, 4,48 %). Lisäksi palaveria kuvailtiin kiireettömäksi, rauhalliseksi ja siinä koettiin olleen sopivasti aikaa asioiden käsittelyyn (n=11, 1,7 %). Palaveri oli ollut myös hyvä ja kiinnostava kokemus yhdeksän (1,39 %) maininnan mukaan. Kahdeksassa vastauksessa toivottiin lisää vastaavanlaisia palavereita tai aiottiin suositella palaveria eteenpäin (1,24 %). Negatiivisten kommenttien osalta palaverin kuvailtiin olleen mm. pitkäväteinen, toistava ja liian hidastempoinen (n=12, 1,85 %) sekä raskas ja vaativa (n=7, 1,08 %). Lisäksi kahdessa (0,31 %) maininnassa kerrottiin tulevaisuuteen eläytymisen olleen vaikeaa. (Taulukko 87)

Tulevaisuuden muistelu -palaverista saatua hyötyä kommentoitiin yhteensä 74 (11,44 %) kertaa. Suurimpana hyötynä vastausten perusteella koettiin se, että palaveri toi esiin uusia ajatuksia ja näkökulmia ja oli luova (n=19, 2,94 %). Samoin palaverin koettiin tuottaneen hyvän ja konkreettisen suunnitelman ja lopputuloksen sekä yhteisiä tavoitteita (n=13, 2 %). Myös palaverin kyky sitouttaa, osallistaa ja aktivoida osallistujia kyseisen tilanteen parantamiseksi koettiin hyödyllisenä (n=11, 1,7 %). Palaverin koettiin selkiyttäneen ajatuksia ja tilannetta yleisesti ja luoneen mielikuvaa siitä, että asiat järjestyvät (n=7, 1,08 %). Yleisesti ottaen kuuden (0,93 %) maininnan mukaan palaverin avulla päästiin eteenpäin asioissa ja tulosta syntyi. Seitsemän (1,08 %) kommentin mukaan puolestaan palaverissa ei päästy eteenpäin, tulos niukka ja asioiden käsittely oli ympäri pyöreää. Joidenkin vastaajien (n=6, 0,93 %) mielestä oli lisäksi vaikea uskoa muutokseen tai tietää muuttuvatko asiat todellisuudessa. (Taulukko 87)

Asioiden käsittelyä palaverissa on kommentoitu yhteensä 51 (7,88 %) kertaa. Yhdeksän (1,39 %) maininnan mukaan asioiden käsittelyä palaverissa pidettiin hyvänä, koska oli mahdollisuus

suunnata katse mahdollisuuksiin ongelmien sijaan sekä yleisesti suuntautua tulevaisuuteen ja unelmoida. Palaverin moniammatillisuutta ja kaikkien merkittävien asianosaisten osallistumista pidettiin myös tärkeänä (n=8, 1,24 %). Käsittelyssä oli kahdeksan (1,24 %) kommentin perusteella lisäksi paljon tai enemmän asioita kuin aiemmin ja käsittelyn koettiin olleen laajempi ja syvällisempi. Muutamassa maininnassa kerrottiin asioiden kirjaamisen olleen hyvää (n=4, 0,62 %). Vastauksissa toivottiin myös mahdollisuutta asioiden työstämiseen tai seurantaan uuden palaverin avulla (n=6, 0,93 %). Negatiivisia kommentteja asioiden käsittelystä tuli vain kymmenen. Tärkeimpänä esiin nousivat palaverin lopussa käsiteltävät asiat. Kolmessa (0,46 %) maininnassa kerrottiin palaverin lopussa tulleen ikävää konkretiaa ja paluun realiteetteihin olleen liian karu ja nopea, lisäksi koettiin, että huolia ei tulisi käsitellä viimeiseksi. Kahdessa (0,31 %) kommentissa puolestaan koettiin tavoitteiden jääneen epäselviksi. (Taulukko 87)

Pääteeman ”kehitettävää” alle tuli yhteensä 96 (14,84 %) mainintaa. Selkeästi merkittävimpänä esiin nousi huono ajankäyttö; suunnitelman tekemiselle jäi liian vähän aikaa ja palaverissa tuli kiire (n=32 4,95 %). Maininnoissa nousi esiin myös, että pohjustus ja ohjeistus ennen palaveria ja palaverin alussa pitäisi olla parempi, aluksi voisi antaa vaikka esimerkkejä muistelusta (n=12, 1,85 %). 11 (1,7 %) kommentin mukaan palaverissa oli paljon tai liikaa osallistujia ja yhdeksän (1,39 %) vastaajaa puolestaan koki palaverin vieneen paljon tai liikaa aikaa ja olleen pitkä. Kahdeksan (1,24 %) mainintaa koski palaverin johtamista, niiden mukaan vetäjät olivat ristiriitaisia, toteutus jäi epäselväksi tai epäonnistui, keskustelussa ei pysytty aiheessa ja kysymykset olivat epäselviä. Neljässä (0,62 %) vastauksessa esiin nousi, että kaikki kutsutut eivät olleet paikalla tai joku muu tärkeä henkilö puuttui palaverista. Lisäksi keskustelujen kokoamiseen ns. fläppitauluille toivottiin tarkkuutta ja selkeyttä (n=4, 0,62 %). Muita kehitettävää -kohdan mainintoja oli vain yksi tai kaksi aihetta kohti ja niistä monet koskivat ns. käytännön asioita. (Taulukko 87)

6 Yhteenveto

Tulevaisuuden muistelu -palaverista annettu palaute oli suurelta osin positiivista. Esimerkiksi määrällisen aineiston osalta kaikkien kysymysten keskiarvo kaikkien vastaajien kesken oli 7,7 (Taulukko 3). Pieniä eroavaisuuksia eri vastaajaryhmien välillä kuitenkin oli. Nuoret antoivat kaikkien kysymysten keskiarvoksi 7,5, joka on vastaajaryhmien alhaisin keskiarvo (Taulukko 6). Aikuiset vastaajat ja työntekijät antoivat puolestaan saman keskiarvon 7,7 (Taulukko 22 ja taulukko 54). Asiakkaiden läheisten osalta kaikkien kysymysten keskiarvo oli 8,0 (Taulukko 38). Parhaan keskiarvon, 8,4, monivalintakysymyksiin antoivat palaverien tilaajat (Taulukko 70).

Vastaavat keskiarvot aiemmissa tutkimuksissa ovat samansuuntaisia. Kokon ja Koskimiehen raportissa Stakesille vastaajaryhmien keskiarvot jakautuivat seuraavasti: nuoret 7,0, aikuiset 8,1, läheiset 8,1, työntekijät (sisältää myös tilaajat) 8,4 ja pelkät tilaajat 8,6 (Kokko & Koskimies 2007: 37, 33, 40, 44). Remsun tutkimuksessa MLL:lle puolestaan nuorten keskiarvo oli 6,9, aikuisten 8,3, läheisten 7,8 ja työntekijöiden (mukaan luettuna tilaajat) 8,2 (Remsu 2012: 23, 30, 37, 45). Tässä tutkimuksessa nuoret antoivat siis aiempia tutkimuksia korkeamman kokonaisarvosanan määrällisistä kysymyksistä. Aikuisten osalta vertailututkimusten keskiarvot ovat puolestaan tämän tutkimuksen keskiarvoa korkeampia. Asiakkaiden läheisten määrällisistä vastauksista on saatu kaikissa tutkimuksissa lähes sama tulos. Työntekijöiden määrällisten vastausten keskiarvo oli tässä tutkimuksessa hieman aiempia alhaisempi. Aiemmissä tutkimuksissa tilaajat ovat kuitenkin olleet mukana työntekijöiden vastaajaryhmässä. Tilaajat oli lisäksi luokiteltu myös erikseen toisessa aiemmista tutkimuksista ja siinä heidän osaltaan keskiarvo jäi vain hieman tämän tutkimuksen keskiarvoa alhaisemmaksi. Kokonaistulokset määrällisten kysymysten osalta ovat siis kolmessa eri aikaan ja eri paikoissa tehdyssä tutkimuksessa hyvin pitkälti samaa hyvää tasoa. Tämä kertoo palaverin toimivuudesta haastavissa tilanteissa ja osallistujien tyytyväisyydestä Tulevaisuuden muistelu -menetelmään. Palaverin onnistumisesta ja toimivuudesta kertoo tietysti myös se, että lähes kaikki vastaajat olisivat valmiita suosittelemaan palaveria ystävilleen ja vain 6,4 % kaikista vastaajista ei suositelisi palaveria eteenpäin.

Tulosten pysyminen melko samoina on myös osoitus siitä, että aiemmin tyytymättömyyttä herättäneitä asioita ei ole pystytty parantamaan tarpeeksi. Muun muassa alhaisimpia kysymyskohtaisia keskiarvoja tarkasteltaessa, niin tässä kuin aiemmissakin tutkimuksissa, esiin nousevat palautelomakkeen (Liite 1) kysymykset 9, 12 ja 15 (Taulukko 3; Kokko & Koskimies 2007: 28; Remsu 2012: 23, 30, 37, 45). Osallistujat kokevat siis edelleen, että hyvään tulevaisuuteen eläytyminen palaverissa on haastavaa ja, että he eivät ole havainneet omassa tilanteessaan riittävästi uusia mahdollisuuksia toimia. Lisäksi heidän luottamuksessaan palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen on toivomisen varaa. Saatuja hyviäkin tuloksia tarkastel-

taessa on tärkeää muistaa huomioida se, kuinka palavereiden osallistujat voisivat olla entistä tyytyväisempiä kokemukseensa.

Määrällisessä osuudessa palautelomakkeen kysymykset 2, 3, 4 ja 5 kuvaavat vastaajien kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja toisten ajatusten kuulemisesta. Kokonaistuloksissa näiden kysymysten saamat keskiarvot kaikkien vastaajien osalta ovat kaikkein korkeimmat (Taulukko 3). Vertailututkimuksissa tilanne näiden kysymysten osalta on lähes kaikissa kohdissa sama kuin omassani, joten tältä osalta jo aiemmin esiin tullut onnistuminen on toistunut myös Vantaalla pidetyissä Tulevaisuuden muistelu -verkostopalavereissa (Kokko & Koskimies 2007: 28; Remsu 2012: 23, 30, 37, 45). Tämä kertoo siitä, että Tulevaisuuden muistelu -menetelmän avulla on pystytty luomaan sellainen yhteistyöpalaveri, jossa osallistujat todella tulevat kuulluiksi toivomallaan tavalla. Nämä tulokset sopivat hyvin yhteen aiemmin työssä sivulla 8 esitetyn dialogin määritelmän kanssa:

”Dialogissa toisten osanottajien näkemysten kuunteleminen on yhtäläillä tärkeää kuin omien näkemysten esittäminenkin. Dialogin perusajatus on se, että kaikki tulevat kuulluiksi ja saavat myös äänensä kuuluviin.”

Työn laadullisten tulosten osalta lopputulos on suurelta osin positiivinen. Tulevaisuuden muistelu -menetelmää ja koko palaveria on laadullisten vastausten perusteella pidetty pääosin hyvänä. Teemoitelluista vastauksista nousevat merkittävimmin esiin mahdollisuus tulla kuulluksi ja kuulla toisten ajatuksia (vrt. edellinen kappale), hyvä ja avoin ilmapiiri palaverissa, konkreettisen hyödyn saaminen palaverista ja tulevaisuuteen suuntautuva positiivinen ajattelutapa ja asioiden käsittely. Kun näitä esiin nousseita asioita verrataan aiemmin työssä sivulla 11 esitettyihin palaverin tavoitteisiin, voidaan huomata, että palaverien osallistujien kokemukset ja mielipiteet ovat melko hyvin linjassa tavoitteiden kanssa.

”Tulevaisuuden muistelussa tavoitteena on saada aikaan selkeyttä ja koordinaatiota asiakkaan ja työntekijöiden yhteistyöhön sekä erityisesti aitoa ja kantavaa toiveikkuutta ja konkreettinen toimintasuunnitelma toiveiden toteuttamiseksi.”

Melko pitkälti samat asiat nousevat esiin myös Kokon ja Koskimiehen raportissa, jossa laadulliset tulokset on esitetty oman työni esitystapaa vastaavalla tavalla (Kokko & Koskimies 2007: 35, 38, 41, 46).

Laadullisten tulosten kehitettävää -osio on myös melko kattava ja olen tyytyväinen, että vastaajat ovat halunneet antaa myös rakentavaa palautetta. Näissä kommentaareissa merkittävimpänä kehittämiskohteena esiin nousee ajankäyttö. Moni osallistuja koki, että palaverin ajankäyttö ei toiminut ja tärkeälle suunnitelman teolle jäi liian vähän aikaa. Lisäksi esiin nousevat liian heikko pohjustus ja ohjeistus ennen palaveria, liian suuri osallistujamäärä ja palaverin liika pituus. (Taulukko 87.) Samat asiat nousevat tässäkin kohtaa esiin myös vertailuaineistos-

sani, vaikkakaan eivät aivan yhtä vahvasti (Kokko & Koskimies 2007: 35, 38, 41, 46). Kaikkiin kehittämiskohteisiin ei siis ole pystytty aiempien tutkimustulosten avulla vielä tekemään riittävästi parannuksia.

7 Johtopäätökset

Tässä työssä on ollut tarkoituksena analysoida Vantaalla vuosina 2011-2013 pidetyissä Tulevaisuuden muistelu -verkostopalavereissa kerättyjä välittömiä palautteita. Työn tavoitteena on tuottaa tietoa osallistujien kokemuksista näissä asiakas- ja työntekijäpalavereissa. Tutkimuskysymyksiä tässä tutkimuksessa ovat:

1. Millaista hyötyä eri osallistujaryhmät ovat saaneet Tulevaisuuden muistelu -verkostopalavereista?
2. Mitkä asiat vaikuttavat Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaverin onnistumiseen?
3. Miten verkostokonsultointia voitaisiin kehittää Vantaalla?

7.1 Tutkimuskysymys 1: Millaista hyötyä eri osallistujaryhmät ovat saaneet verkostopalavereista?

Verkostopalaverin palautelomakkeen ensimmäinen kysymys tuottaa suoraan tietoa siitä, kuinka hyödyllisenä osallistajat ovat palaveria pitäneet. Kaikkien vastaajien osalta tämän kysymyksen keskiarvo on 7,6 (Taulukko 3). Keskimäärin vastaajat pitivät Tulevaisuuden muistelu -palaveria siis kohtuullisen hyödyllisenä. Nuorista vastaajista neljä viidestä nuoresta piti palaveria erittäin hyödyllisenä tai hyödyllisenä (Taulukko 7). Sen sijaan aikuisista vastaajista kaksi viidesosaa piti palaveria erittäin hyödyllisenä ja reilu kolmasosa hyödyllisenä (Taulukko 23). Asiakkaiden läheisistä puolestaan kolmasosa arvioi palaverin hyödyllisyyden erittäin hyväksi ja kaksi kolmasosaa hyväksi (Taulukko 39). Myös työntekijöistä lähes 80 % piti palaveria joko erittäin hyödyllisenä tai hyödyllisenä (Taulukko 55). Palaverien tilaajista yli puolet piti palaveria erittäin hyödyllisenä ja yli kolmasosa hyödyllisenä (Taulukko 71). Vastaajaryhmittäisistä pienistä eroavaisuuksista huolimatta palaveria pidettiin siis pääosin melko hyödyllisenä.

Osa lomakkeen monivalintakysymyksistä kuvaa myös palaverista saatua hyötyä, mutta hieman eri näkökulmista. Lomakkeen kuudes kysymys tuottaa tietoa siitä, kuinka hyvin vastaajat saivat palaverin avulla uutta ymmärrystä muiden osallistujien ajatuksista. Kysymyksen kokonaiskeskiarvoa (7,9) (Taulukko 3) ja vastaajaryhmittäisiä tuloksia tarkasteltaessa voidaan huomata, että ne ovat samansuuntaisia ensimmäisen kysymyksen tulosten kanssa. Nuoret saivat palaverin avulla uutta ymmärrystä toisten ajatuksista joko hyvin tai tyydyttävästi (Taulukko 12). Aikuisista vastaajista noin 80 % sai uutta ymmärrystä muiden ajatuksiin liittyen erittäin hyvin tai hyvin (Taulukko 28). Asiakkaiden läheisistä yli puolet koki saaneensa uutta ymmärrystä muiden ajatuksista erittäin hyvin ja kolmasosa hyvin (Taulukko 44). Työntekijöiden osalta tulokset jakautuivat siten, että alle puolet koki palaverin tuoneen erittäin hyvin uutta ymmärrystä toisten ajatuksista ja vajaa 40 % koki näin tapahtuneen hyvin (Taulukko 60). Palaverien tilaajista puolestaan vajaa kaksi kolmasosaa sai uutta ymmärrystä muiden ajatuksista erittäin

hyvin ja yksi viidenosa hyvin (Taulukko 76). Suuressa osassa Tulevaisuuden muistelu -palavereita on siis onnistuttu luomaan osallistujien välille uutta keskinäistä ymmärrystä.

Tulevaisuuden muistelu -menetelmällä tavoitellaan myös osallistujien omien ajatusten selkiintymistä kyseessä olevan hankalan tai vaativan tilanteen osalta. Tämäkin on seitsemännen kysymyksen tulosten perusteella onnistunut kaikkien vastaajaryhmien kohdalla hyvin. Kaikkien vastaajien keskiarvoksi tuli 7,5 (Taulukko 3). Nuorista kaksi viidestä koki omien ajatustensa selkiintyneen palaverin ansiosta erittäin hyvin. Yhtä moni koki selkiintymisen olleen hyvää. (Taulukko 13.) Myös aikuiset vastaajat kokivat palaverin selkiinnyttäneen heidän omia ajatuksiaan pääosin erittäin hyvin tai hyvin (Taulukko 29). Asiakkaiden läheisistä omien ajatustensa koki selkiintyneen erittäin hyvin yksi kolmasosa ja hyvin kaksi kolmasosaa (Taulukko 45). Noin 30 % työntekijöistä koki ajatustensa selkiintyneen erittäin hyvin ja noin 40 % hyvin (Taulukko 61). Tilaajien osalta tulokset jakautuivat siten, että erittäin hyväksi selkiintymisen koki lähes puolet, hyväksi reilut 40 % tilaajista (Taulukko 77).

Yhteistyötä tekevän verkoston toimivuuden kannalta on tärkeää, että kaikki mukana olevat tietävät toistensa osuuden asioiden hoitamisessa. Tulevaisuuden muistelu -palaverin osallistujien onkin tarkoitus hyötyä palaverista myös tältä osin. Palautelomakkeen kahdeksas kysymys koskee juuri tätä ja sen kokonaiskeskiarvo oli 7,3 (Taulukko 3). Nuorista vastaajista yksikään ei kokenut palaverin selkiinnyttäneen eri osallistujien osuutta erittäin hyvin, vaan kaksi viidestä koki selkiintymisen olleen hyvää ja kaksi viidestä taas tyydyttävää (Taulukko 14). Aikuisista puolestaan alle kolmasosa koki eri osallistujien osuuden selkiintyneen erittäin hyvin ja alle puolet hyvin (Taulukko 30). Suurin osa asiakkaiden läheisistä koki selkiintymisen olleen hyvää ja vain hieman yli neljäsosa heistä koki sen erittäin hyväksi (Taulukko 46). Myös työntekijöistä vain hieman yli neljäsosa koki palaverin selkiinnyttäneen osallistujien osuuksia erittäin hyvin. Reilu 40 % heistä koki selkiintymisen olleen hyvää ja jopa 20 % vain tyydyttävää. (Taulukko 62.) Tilaajat antoivat tässä kohtaa vastaajaryhmien parhaan arvion. Heidän vastauksistaan lähes kaikki jakautuivat melko tasan erittäin hyvin ja hyvin -vaihtoehtojen kanssa. (Taulukko 78.) Tästä voidaan siis päätellä, että palaveri selkiinnytti eri osallistujien osuutta pääosin hyvin, mutta erittäin hyvin -mielipiteitä ei tullut kovinkaan paljoa.

Palautelomakkeen 11. kysymyksen vastaukset kuvaavat palaverista saatua hyötyä siitä näkökulmasta, kuinka paljon palaveri lisäsi osallistujien luottamusta asioiden järjestymiseen. Kaikkien vastaajien keskiarvoksi tässä kysymyksessä tuli 7,2. Kokonaisuutena luottamus asioiden järjestymiseen lisääntyi vastaajien mielestä melko paljon, mutta keskiarvo on silti yksi alhaisimmista kysymyskohtaisista keskiarvoista. (Taulukko 3.) Nuorista yhteensä 60 % koki palaverin lisänneen heidän luottamustaan asioiden järjestymiseen joko paljon tai erittäin paljon (Taulukko 17). Myös aikuisten osalta tulos on samansuuntainen, heistä hieman yli 60 % koki luottamuksen lisääntyneen paljon tai erittäin paljon (Taulukko 33). Sen sijaan asiakkaiden

läheisistä noin 65 % koki luottamuksen asioiden järjestymiseen lisääntyneen paljon ja vain alle 30 % koki näin tapahtuneen erittäin paljon (Taulukko 49). Työntekijöiden osalta vastaukset jakautuivat siten, että noin 45 %:n mielestä luottamus lisääntyi paljon, kun taas näin tapahtui erittäin paljon ja tyydyttävästi noin 20 %:n mielestä (Taulukko 65). Tilaajista vajaa puolet koki luottamuksen asioiden järjestymiseen lisääntyneen paljon ja vajaa 40 % erittäin paljon (Taulukko 81).

Tulevaisuuden muistelu -verkostopalavereilla pyritään luomaan osallistujille mahdollisuus havaita itse uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia keskustelun kohteena olevan tilanteen parantamiseksi. Tällaista hyötyä palautelomakkeessa kuvaa kysymys 12, jonka kokonaiskeskiarvo oli 7,2 eli kohtuullisen hyvä (Taulukko 3). Nuorista vastaajista 80 % koki havainneensa tilanteessaan uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia joko hyvin tai tyydyttävästi (Taulukko 18). Aikuisista vastaajista puolestaan noin neljäsosa koki havainneensa uusia vaihtoehtoja erittäin hyvin ja reilut kaksi viidesosaa hyvin (Taulukko 43). Asiakkaiden läheisistä uusia vaihtoehtoja havaitsi hyvin yli puolet, kun erittäin hyvin niitä havaitsi vain reilu kymmenesosa heistä (Taulukko 50). Neljäsosa työntekijöistä havaitsi uusia vaihtoehtoja erittäin hyvin ja alle puolet hyvin (Taulukko 66). Palaverien tilaajista taas yli kolmasosa koki havainneensa uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia erittäin hyvin ja hieman yli puolet hyvin (Taulukko 82). Uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia omassa tilanteessa havaittiin siis kaikissa vastaajaryhmissä pääosin hyvin, mutta erittäin hyviä arvioita oli melko vähän.

Olennaisena tavoitteena palaverissa on tietysti myös osallistujien tukeminen heidän omissa tilanteissaan ja toiminnassaan. Tietoa tämän onnistumisesta antaa palautelomakkeen kysymys 13, jonka kokonaiskeskiarvo on kahden aiemman kysymyksen tapaan 7,2 (Taulukko 3). Kolme viidestä nuoresta koki saaneensa erittäin hyvin tai hyvin tukea omaan tilanteeseensa (Taulukko 19). Samoin yli 60 % aikuisista koki saaneensa tukea tilanteeseensa erittäin hyvin tai hyvin (Taulukko 35). Asiakkaiden läheisistä puolestaan reilu 10 % koki saaneensa tukea erittäin hyvin ja 60 % koki tuen olleen hyvää. (Taulukko 51.) Erittäin hyvin tukea koki saaneensa vähän yli 20 % ja hyvin reilu 40 % työntekijöistä. Tyydyttäväksi tuen koki noin 20 % työntekijöistä. (Taulukko 67.) Tilaajien osalta kokemus saadusta tuesta oli erittäin hyvä noin kolmanneksen mielestä ja hyvä lähes 50 %:n mielestä (Taulukko 83). Määrälliset tulokset Tulevaisuuden muistelu -palaverista saadusta hyödystä ovat kaikkien kysymysten osalta hyvin samansuuntaisia. Myöskään vastaajaryhmien välillä saatua hyötyä tarkasteltaessa ei ole merkittäviä eroja. Ainoastaan palaverien tilaajat nousevat esiin hieman muita korkeammilla arvioillaan.

Laadullisten tulosten osalta palaverista saatua hyötyä tarkasteltaessa voidaan huomata, että vastaajat ovat kokeneet uusien ajatusten ja näkökulmien esiin nousemisen ja palaverin luovuuden suurimpana hyötynä. Lähes yhtä merkittävä hyöty, jota vastaajat ovat kertoneet palaverista saaneensa, on hyvä ja konkreettinen suunnitelma ja lopputulos sekä yhteiset tavoit-

teet. Lisäksi hyötynä on koettu myös Tulevaisuuden muistelu -palaverin kyky sitouttaa, osallistaa ja aktivoida asianosaisia toimimaan ja parantamaan kyseessä olevaa tilannetta. Laadullisista tuloksista nousee esiin myös jo määrällisissä tuloksissa näkynyt palaverin ajatuksia ja tilannetta selkiinnyttävä vaikutus, joka on koettu hyödyllisenä. Tulevaisuuden muistelu -palaverista on siis ollut osallistujille hyötyä monella eri tavalla ja tasolla, niin konkreettisesti mm. toimintasuunnitelman muodossa kuin henkisesti.

7.2 Tutkimuskysymys 2: Mitkä asiat vaikuttavat Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaverin onnistumiseen?

Tässä työssä on jo todettu Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaverin olevan toimiva ja onnistunut työmuoto monella tapaa. Merkittävimmäksi tekijäksi palaverin ja menetelmän toimivuudessa nousee selkeästi osallistujien kokemus kuulluksi tulemisesta ja toisten kuulemisesta. Määrällisessä aineistossa tämä näkyy jo kysymyskohtaisissa keskiarvoissa, jotka ovat kuulluksi tulemista ja toisten kuulemista kuvaavissa kysymyksissä 2-5 kaikkein korkeimmat (Taulukko 3). Myös vastaajaryhmittäin esitetyissä tarkemmissa taulukoissa nuo mainitut kysymykset ovat saaneet keskivertoa parempia arvioita. Sama syy palaverin onnistumiselle nousee esiin myös laadullisissa tuloksissa. Vastaajat ovat antaneet palautteissaan eniten positiivisia mainintoja juuri siitä, kuinka palaverissa kaikilla oli puheenvuoro, kaikkia kuunneltiin, kaikki tulivat kuulluiksi, keskustelu oli tasavertaista ja asioiden puheeksi ottaminen oli mahdollista ja helppoa. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että puheenvuorot eivät olleet tarpeeksi tasapuolisia ja että palaveri oli liian strukturoitu. Tästä huolimatta voidaan sanoa, että Tulevaisuuden muistelu -palaverin onnistumiseen on vaikuttanut positiivisesti juuri osallistujien kokemus toisten kuulemisesta ja kuulluksi tulemisesta. (Taulukko 87.)

Laadullisia tuloksia tarkastelemalla voidaan lisäksi todeta, että Tulevaisuuden muistelu -palaverin onnistumiseen on vaikuttanut käytetyn menetelmän mielenkiintoisuus ja positiivisuus, palaverin selkeys ja konkreettisuus sekä vetäjien hyvä ammattitaito. Palaverikokemuksesta onnistuneen teki useimmiten palaverin hyvä, toiveikas, positiivinen ja avoin tunnelma ja ilmapiiri sekä kiireettömyys. Oman merkittävän osansa palaverin onnistumisessa tekee myös palaverista saatu hyöty, jota on kuvattu tarkemmin ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla. Asioiden käsittelyn osalta positiivisina asioina esiin tulee menetelmän tapa katsoa mahdollisuuksia ongelmien sijaan ja suuntautua hyvään tulevaisuuteen. Myös mahdollisuus laajempaan asioiden käsittelyyn on yksi osa palaverin onnistumista. Vastaajille tärkeä asia tulosten perusteella on selvästi myös palaverin moniammatillisuus ja se, että kaikki asianosaiset ovat palaverissa läsnä. (Taulukko 87.)

7.3 Tutkimuskysymys 3: Miten verkostokonsultointia voitaisiin kehittää Vantaalla?

Vantaan verkostokonsultoinnin kehittämisen kannalta tämän tutkimuksen tulokset antavat lähinnä tietoa Tulevaisuuden muistelu -menetelmän käytön ja palaverin toteutuksen osalta. Määrällisen aineiston pohjalta ei pystytä suoraan tekemään johtopäätöksiä verkostokonsultoinnin kehittämistarpeista tai -kohteista, mutta tietysti osallistujien arviot omista palaverikokemuksistaan ovat tärkeitä palaverin onnistumista arvioitaessa. Laadullinen palaute sisältää tässä kohtaa suurempaa tietoa kehittämisajatuksista. Positiivisena toiveena tuli vastauksissa esiin, että osa vastaajista toivoi kovasti uutta samanlaista palaveria tai seurantapalaveria ensimmäiselle palaverille (Taulukko 87).

Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaveria suunniteltaessa tarkka arvio tilanteesta ja menetelmän soveltuvuudesta on ensiarvoisen tärkeää. Taulukosta 87 nähdään, että kuusi vastaajaa koki, ettei palaveri soveltunut kyseiseen tilanteeseen. Lisäksi kysymyksen 17 avoimissa vastauksissa, jotka on esitetty määrällisen aineiston yhteydessä sivulta 20 alkaen, on muutama maininta palaverin soveltumattomuudesta tilanteeseen. Se on myös ollut yhdessä tapauksessa syynä vastaajan haluttomuudelle suositella palaveria eteenpäin. Palaverin suunnitteluvaiheessa ja ennen palaveria on tärkeää huomioida riittävä pohjustus ja ohjeistus koskien Tulevaisuuden muistelu -menetelmää. Osa vastaajista kaipasi lisäksi esimerkkejä muistelusta ennen varsinaisen palaverin alkua. Avoimissa vastauksissa tuli esiin myös yksittäinen maininta palaveria koskevien viestien ja kutsujen lähettämisestä suoraan aikuisille, kaksi mainintaa palaverin hankalasta ajankohdasta ja neljä mainintaa tärkeiden henkilöiden puuttumisesta. (Taulukko 87.)

Mietittäessä palaverin toteutukseen liittyviä kehittämiskohteita esiin nousevat erityisesti verkostokonsultit ja heidän ammattitaitonsa. Tässä kohtaa tulee mainita jo aiemmin esiin nostettu ajankäyttö, joka tulisi palautteiden mukaan olla paremmin palaverin vetäjien hallinnassa siten, että suunnitelman tekemiselle jäisi riittävästi aikaa. Mahdollisuus asian käsittelyn jatkamiseen uudessa palaverissa tulisi olla tarpeen mukaan mahdollista. Myös palaverin pitkästä kestosta ja hidastempoisuudesta on tullut useita mainintoja ja todennäköisesti tähänkin voitaisiin vaikuttaa paremmalla valmistautumisella ja ajankäytöllä palavereissa. Itse Tulevaisuuden muistelu -palaverin johtaminen ja kyseessä olevan asian käsittely palaverissa ovat myös saaneet mainintoja. Niissä on nostettu esiin vetäjien ristiriitaisuus, kysymysten ja yleisen toteutuksen epäselvyys, erilainen kysymysten asettelu eri osallistujien kohdalla ja ongelmat keskustelun pitämisessä aiheessa. Joustoa ja enemmän tavallista keskustelua käsiteltävistä aiheista toivottiin myös muutamissa kommentteissa. Myös kirjaamiseen toivottiin tarkkuutta ja tiiviyyttä. Yhdessä kommentissa on toivottu lisäksi maksimissaan yhtä aloittelevaa verkostokonsulttia palaveriin. Uskoakseni näihin asioihin olisi mahdollista puuttua tarkentamalla verkostokonsulttien koulutusta ja varmistamalla heidän valmiutensa palaverin vetämiseen. Toive

kahvista, sähköisestä lomakkeesta ja kysymyksen 17 "en osaa sanoa"-kohdasta sekä tilan ah-
taus ja huono ilma saivat myös jokainen yhden maininnan laadullisissa vastauksissa. Näistä osa
on käytännön asioita, joihin verkostokonsultti tai palaverin tilaaja voivat pitkälti jokaisen pa-
laverin kohdalla yrittää vaikuttaa. (Taulukko 87.)

8 Pohdinta

Saadessani tiedon tämän työn aineistosta ja tarpeesta sen analysoimiseen ajattelin, että se voisi sopia minulle, koska voisin edetä omaa tahtiani ja tehdä työtä tarvittaessa eri paikoissa. Alun perin aineistossa oli mukana myös vajaa 200 kappaletta lasten hymynaama-lomakkeita (Liite 3), jotka on tarkoitettu 7-10-vuotiaille lapsille. Työn edetessä huomasin kuitenkin, että työn valmistuminen vie odotettua kauemmin aikaa, joten päätimme yhdessä ohjaajani kanssa jättää lasten lomakkeet pois aineistosta, vaikka ne olisivatkin olleet merkittävä syventävä lisä tutkimukseen. Lasten lomake eroaa tavallisesta verkostopalaverin palautelomakkeesta jonkin verran, joten myös tulosten vertailu olisi ollut haasteellista. Olen kuitenkin erittäin tyytyväinen tutkimuksen kattavuuteen. Lisäksi vertailuaineistojen olemassaolo toi tutkimukseen lisää mielenkiintoa ja syvyyttä. Mahdollisina jatkotutkimusaiheina voisikin olla mainittujen lasten lomakkeiden analysoiminen ja yhdistäminen tähän työhön. Samoin jatkotutkimusaiheena voisi olla erilaisten syy-seuraus-suhteiden tutkiminen tämän tutkimuksen aineiston ja tulosten pohjalta. Vantaan verkostopalavereista voisi myös olla paikallaan jonkin ajan kuluttua tehdä seurantatutkimus kehittämisideoiden ja tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi.

Lähtökohtana tälle tutkimukselle oli valmiiksi kerätty aineisto, joka minun oli määrä opinnäytetyönä analysoida. Minulla ei siis ole ollut mitään yhteyttä tämän työn aiheeseen, tutkimuksen teettäneeseen tahoon tai aineiston keruuseen. Uskon, että tämä on ollut hyvä asetelma tutkimuksen luotettavuuden kannalta, koska laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on pääasiallinen luotettavuuteen vaikuttava tekijä ja kriteerien asettaja (Eskola & Suoranta 2007: 210). Erityisesti arviointitutkimuksessa tekijän on tärkeää tiedostaa, onko hänellä itsellään tai jollain toisella osapuolella mahdollisesti arveluttavia tarkoituksia tai intressejä tehtävään arviointiin liittyen ja mitä nuo intressit mahdollisesti ovat (Virtanen 2007, 52). Määrällisen aineiston osalta tulkintojen tekeminen analyysivaiheessa on lähes mahdotonta, mutta laadullisen aineiston käsittelyssä tutkijan tehtävä on nimenomaan tulkita saatuja vastauksia ja muodostaa niistä lopullinen tulos. Irrallisuuteni aiheesta tulee kuvaan, koska olen varma, että minulla ei ole ollut minkäänlaista intressiä tai toivetta tietynlaisista tuloksista, joten olen pystynyt analysoimaan aineistoa erittäin objektiivisesti. Tulosten luotettavuutta lisäävät työssä käyttämäni kaksi aiempaa samaa asiaa koskevaa tutkimusta (Eskola & Suoranta 2007: 212). Vertaamalla saatuja tuloksia niihin, voidaan saada vahvistusta tulosten oikeellisuudesta.

Määrällisen aineiston ja tulosten osalta tässä työssä ei ole käytetty muutamaa ristiintaulukointia lukuun ottamatta juurikaan varsinaisia tilastollisen tutkimuksen analyysimenetelmiä vaan aineisto on muunneltu helpommin tulkittavaan muotoon eli taulukoiksi ja kuvaajiksi. Tutkimuksen tavoitteena oli esittää kerätyt palautteet realistisessa muodossa, että niitä voidaan hyödyntää käytännössä, eikä niinkään tutkia ja tulkita niitä matemaattisesti. Tästä syystä tilastollisen tutkimuksen arviointimenetelmät eivät myöskään sovi tämän työn tutkimuspro-

sessin ja tulosten arviointiin. Myös laadulliset tulokset on esitetty suoraviivaisesti tehden mahdollisimman vähän tulkintoja. Saatujen tulosten arvioinnissa korostuukin tässä työssä tulosten käytettävyys ja realismisuus.

Saatujen tulosten luotettavuutta arvioitaessa huomioni kiinnittyi ensin vastaajaryhmiin ja vastaajien lukumääriin. Työntekijöitä on aineistossa merkittävästi muita suurempi osa ja nuoria ja läheisiä puolestaan hyvin vähän. Tuloksia ei siis voida tältä osin juurikaan yleistää. Vastaajien jakautuminen niin erisuuruisiin ryhmiin vaikuttaa myös tulosten luotettavuuteen väärillä kokonaistuloksilla. Lasten lomakkeiden (Liite 3) rajaaminen työn ulkopuolelle on myös oma osansa asiassa. Lasten lomakkeen olisivat suuren määränsä vuoksi tasapainottaneet työntekijöiden suurta määrää.

Osa palaverista on ollut asiakaspalaveria, joissa on ollut asiakkaan lisäksi paikalla useita työntekijöitä. Osa palaverista on puolestaan ollut työntekijöiden keskinäisiä palaveria työyhteisön sisällä. Tässä kohtaa tarkempi aiheen ja aineiston keräämisen tunteminen olisi todennäköisesti ollut hyödyllistä. Palaverien erilaisuus ei kuitenkaan suoranaisesti vaikuta saatujen tulosten luotettavuuteen, mutta yleistettävyyteen ne, osallistujien erilaisten asemien ja suhteiden vuoksi, mielestäni vaikuttavat. Tämän tutkimuksen tuloksia ei siis voida esimerkiksi yleistää kuvaamaan kaikkia Vantaalla pidettyjä työyhteisöjen sisäisiä verkostopalaveria, koska mukana on myös asiakaspalaverien aineistoa. Tulosten perusteella voidaan kuitenkin yleisesti arvioida Tulevaisuuden muistelu -menetelmää ja -verkostopalaveria niihin osallistuneiden ihmisten lähtökohdista käsin.

Tutkimuskysymykset asetin yhteistyössä ohjaajani Soili Venton kanssa, kun minulla oli jo melko hyvä käsitys aineistosta ja tulosten kuvaamisesta. Uskonkin, että saadut tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset vastaavat kohtuullisen hyvin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymysten ja työn koko rakenteen osalta vertailu aiempiin tutkimuksiin ei onnistu, koska aiemmat tutkimukset ovat enemmänkin raportin kuin tutkimuksen tyyliin esitettyjä. Mielestäni tapani esittää tulokset vertailuaineistoja vastaavalla tavalla luo hyvän mahdollisuuden saatujen tulosten vertailuun.

Verkostopalaverin palautelomakkeen (Liite 1) osalta minulle heräsi erinäisiä mielipiteitä työn edetessä. Lähdin liikkeelle syöttämällä lomakkeiden monivalintavastaukset SPSS-ohjelmaan, jonka avulla sitten muokkasin niitä helpommin käsiteltävään muotoon. Tätä tehdessäni huomasin kuitenkin, että vastausasteikko 1-10 on tarpeettoman laaja. Toisessa vertailuaineistossani oli supistettu vastausvaihtoehtojen määrä viiteen, joten tein omassa työssäni samoin tulosten selkiyttämiseksi. Mielestäni lomakkeessa voisi olla alun perinkin vain viisi vastausvaihtoehtoa monivalintakysymyksissä, sillä moni vastaaja oli ympyröinyt vastatessaan useamman numeron yhden kysymyksen kohdalla. Palautelomaketta voisi parantaa myös selkiinnyttämällä

vastaajan tietojen merkitsemistä. Lomakkeissa oli erittäin yleisesti rastitettu useita ellei kaikki vastaajan asemaa koskevat kohdat. Tämä vaikeutti tulosten käsittelyä ja johti joissain tapauksissa myös vastaajatiedon hylkäämiseen. Onneksi monista lomakkeista oli epäselvistä merkinnöistä huolimatta varmuudella pääteltävissä, mikä vastaajan asema oli ollut. Halusin kuitenkin olla tarkka enkä tehdä arvailuja, joten hylkäsin vastaajatiedon, jos en ollut täysin varma asiasta. Lisäksi lomakkeen täyttöä varten tulisi kertoa, kuinka lomakkeen tuloksia käytetään. Esimerkiksi monivalintakohtien vastaukset, joissa oli merkitty kaksi vastausvaihtoehtoa, piti automaattisesti hylätä. Samoin avoimissa kysymyksissä oli jotain henkilökohtaisia viestejä palaverissa olleille verkostokonsulteille. Tavasta, jolla lomakkeet oli täytetty ja lisäksi yhdestä avoimesta kommentista nousi esiin myös kiire palautteen täyttämässä, joten riittävän ajan varaaminen palautteen täyttämiseen olisi jatkossa olennaista.

Terveystieteiden työn näkökulmasta työ on antanut minulle arvokasta tietoa ja uusia näkökulmia monipuolisesta verkostojen hyödyntämisestä ja verkostomaisesta työskentelystä. Työskentely erilaisten verkostojen kanssa tulee todennäköisesti korostumaan hoitotyössäkin koko ajan, joten saavuttamani tieto tulee varmasti tarpeeseen työelämässä. Jo nyt, työskennellessäni sairaanhoitajana erikoissairaanhoidossa, verkostojen merkitys ja niiden hyödyntäminen näkyy päivittäisessä työssäni potilaan hoidossa ja erityisesti jatkohoidon järjestämisessä.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut kohdallani pitkä prosessi. Aineisto ja työ kokonaisuudessaan yllättivät laajuudellaan. Työn tekeminen käynnistyi jo keväällä 2014, mutta eteneminen oli hidasta muun opiskelun ja kesällä töiden takia. Tammikuusta 2015 alkaen, kun olin saanut muut opinnot suoritettua, aloin tehdä opinnäytetyötä aktiivisemmin. Perhe-elämä toki vei osan resursseistani, mutta työ alkoi edetä melko hyvää vauhtia. Määrälliset tulokset sain valmiiksi ensin, sillä niiden työstäminen oli niin suoraviivaista. Laadullista aineistoa oli todella paljon kolmen avoimen kysymyksen takia. Aineiston työstäminen olikin aluksi erittäin haastavaa, mutta hyvän ohjauksen ansiosta sain kiinni tulosten käsittelystä. Haastetta teemoitteluun toi kaikkien mainintojen erottaminen kokonaisista vastauksista ja joidenkin vastausten epäselvyys. Näin taaksepäin katsoessa opinnäytetyön tekeminen on ollut kokonaisuutena hyvä ja opettavainen kokemus. On hienoa huomata olevansa tyytyväinen kovalla työllä aikaansaatuun lopputulokseen.

Lähteet

- Eriksson, E., Arnkil, T. & Rautava M. 2006. Ennakointidialogeja huolten vyöhykkeellä. Verkstokonsultin käsikirja - ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. Stakesin työpapereita 29/2006. Helsinki: Stakesin monistamo.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2007. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Vastapaino.
- Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kokko, R-L & Koskimies, M. 2007. Ennakointidialogit moniammatillisena yhteistyömuotona. Dialogisten verkostopalaverien välitön palaute. Stakesin raportteja 17/2007. Helsinki: Valopaino Oy.
- Kokko, R-L. 2007. Tulevaisuuden muistelu -palaveri - toiveikkuutta tuottava yhteistyömenetelmä. THL:n lehdessä Yhteiskuntapolitiikka 72:2. Viitattu: 27.3.2014.
<http://www.julkari.fi/handle/10024/100706>
- Remu, N. (toim.) 2012. Ennakointidialogit perhekuntoutuksessa I osa. Asiakkaiden kokemuksia Tulevaisuuden muistelu- ja seurantapalavereista. MLL:n lasten ja nuorten kuntoutussäätiö. Helsinki: MLL:n lasten ja nuorten kuntoutussäätiö. Verkkojulkaisu: <http://lastenkuntoutus-net-bin.directo.fi/@Bin/20dd5dd77c0f2a1eb6456df26d410acb/1410855434/application/pdf/154221/Ennakointidialogit%20perhekuntoutuksessa%20I%20osa.pdf>
- Seikkula, J. & Arnkil, T. 2009. Dialoginen verkostotyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Esa Print Oy.
- Sosweb - Sosiaalityön työmenetelmät. Verkostotyö. Viitattu: 26.3.2014.
<http://www.helsinki.fi/sosiaalityo/tietoa/sosweb/sivut/verkostoty.htm#>
- Vanhatalo, R. 2014. Vuorovaikutuksen yhteys verkoston rakenteeseen, toimintaan ja toimijoiden kokemuksiin. Akateeminen väitöskirja. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampereen yliopisto. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Verkostokonsulttitoiminnan esite. 2013.
- Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. 1. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Liitteet

Liite 1: Verkostopalaverin palautelomake 2007	89
Liite 2: Ennakointidialogien välitön palaute palautelomake 2004-2005	91
Liite 3: Lasten palautelomake	93

Kuvat

Kuva 1: Huolen vyöhykkeistö ja huolia vähentävien menetelmien paletti (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 9 (mukaillen)).	12
Kuva 2: Tulevaisuuden muistelu -verkostopalaveri (Eriksson, Arnkil & Rautava 2006, 12).	14

Kuviot

Kuvio 1: Kaikkien vastaajien prosenttiosuudet kysymyksessä: Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	20
Kuvio 2: Aikuisten, työntekijöiden ja tilaajien näkemys kysymyksestä: Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	21

Taulukot

Taulukko 1: Vastaajien määrät	18
Taulukko 2: Vastausvaihtoehtojen muunnokset	19
Taulukko 3: Kaikkien kysymysten keskiarvot kaikkien vastaajien kesken	19
Taulukko 4: Olisitko valmis suosittelemaan ystävillesi osallistumista tällaiseen palaveriin?22	
Taulukko 5: Eri vastaajaryhmien vastaukset kysymykseen: Olisitko valmis suosittelemaan ystävillesi osallistumista tällaiseen palaveriin?.....	22
Taulukko 6: Nuori: Kysymysten keskiarvot	25
Taulukko 7: Nuori: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?.....	25
Taulukko 8: Nuori: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?26	
Taulukko 9: Nuori: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?.....	26
Taulukko 10: Nuori: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	27
Taulukko 11: Nuori: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	27
Taulukko 12: Nuori: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	27
Taulukko 13: Nuori: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?.....	28
Taulukko 14: Nuori: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	28
Taulukko 15: Nuori: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	29

Taulukko 16: Nuori: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	29
Taulukko 17: Nuori: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	29
Taulukko 18: Nuori: 12. Havaitsetko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	30
Taulukko 19: Nuori: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	30
Taulukko 20: Nuori: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	31
Taulukko 21: Nuori: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	31
Taulukko 22: Aikuinen: Kysymysten keskiarvot	32
Taulukko 23: Aikuinen: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	33
Taulukko 24: Aikuinen: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	33
Taulukko 25: Aikuinen: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	34
Taulukko 26: Aikuinen: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	34
Taulukko 27: Aikuinen: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	35
Taulukko 28: Aikuinen: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?	35
Taulukko 29: Aikuinen: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	36
Taulukko 30: Aikuinen: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	36
Taulukko 31: Aikuinen: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	37
Taulukko 32: Aikuinen: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	37
Taulukko 33: Aikuinen: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?	38
Taulukko 34: Aikuinen: 12. Havaitsetko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	38
Taulukko 35: Aikuinen: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	39
Taulukko 36: Aikuinen: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	39
Taulukko 37: Aikuinen: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	40
Taulukko 38: Läheinen: Kysymysten keskiarvot	41
Taulukko 39: Läheinen: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	41
Taulukko 40: Läheinen: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	42
Taulukko 41: Läheinen: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	42
Taulukko 42: Läheinen: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	43
Taulukko 43: Läheinen: 5. Oliko sinulle mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	43

Taulukko 44: Läheinen: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?.....	43
Taulukko 45: Läheinen: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	44
Taulukko 46: Läheinen: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?.....	44
Taulukko 47: Läheinen: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?.....	45
Taulukko 48: Läheinen: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?	45
Taulukko 49: Läheinen: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestämiseen?	46
Taulukko 50: Läheinen: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	46
Taulukko 51: Läheinen: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	47
Taulukko 52: Läheinen: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	47
Taulukko 53: Läheinen: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	48
Taulukko 54: Työntekijä: Kysymysten keskiarvot	49
Taulukko 55: Työntekijä: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	50
Taulukko 56: Työntekijä: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	50
Taulukko 57: Työntekijä: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?.....	51
Taulukko 58: Työntekijä: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?.....	51
Taulukko 59: Työntekijä: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	52
Taulukko 60: Työntekijä: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?.....	52
Taulukko 61: Työntekijä: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?	53
Taulukko 62: Työntekijä: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?.....	53
Taulukko 63: Työntekijä: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?.....	54
Taulukko 64: Työntekijä: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?.....	54
Taulukko 65: Työntekijä: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestämiseen?.....	55
Taulukko 66: Työntekijä: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	55
Taulukko 67: Työntekijä: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?	56
Taulukko 68: Työntekijä: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?	56
Taulukko 69: Työntekijä: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	57
Taulukko 70: Tilaja: Kysymysten keskiarvot	58

Taulukko 71: Tilaaja: 1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?	59
Taulukko 72: Tilaaja: 2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatuksesi?	59
Taulukko 73: Tilaaja: 3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?	60
Taulukko 74: Tilaaja: 4. Koitko, että sinua kuunneltiin?	60
Taulukko 75: Tilaaja: 5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?	61
Taulukko 76: Tilaaja: 6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?.....	61
Taulukko 77: Tilaaja: 7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?.....	62
Taulukko 78: Tilaaja: 8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?	62
Taulukko 79: Tilaaja: 9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?	63
Taulukko 80: Tilaaja: 10. Koitko, että ajatuksesi/ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?63	
Taulukko 81: Tilaaja: 11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?64	
Taulukko 82: Tilaaja: 12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?	64
Taulukko 83: Tilaaja: 13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi/toimintaasi?.....	65
Taulukko 84: Tilaaja: 14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?.....	65
Taulukko 85: Tilaaja: 15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?	66
Taulukko 86: Avovastaukset vastaajaryhmittäin	67
Taulukko 87: Avoimien kysymysten 16 ja 18 vastausten jakautuminen sisällöllisiin teemoihin	69

Liite 1: Verkostopalaverin palautelomake 2007

VERKOSTOPALAVERIN PALAUTELOMAKE**2007**

- Verkostopalaverin osallistujat täyttävät

sivu I

Toivomme Sinun arvioivan nyt pidettyä palaveria ja sen työskentelytapaa.
Pyrimme kehittämään palavereja niihin osallistuville mahdollisimman hyödyllisiksi.

Tämä verkostopalaveri pidettiin (pvm): _____

Vastaaja

Rastita oikea vaihtoehto

Asiakas/asiakasperhe ja läheiset

- ☐ 1. Aikuinen
☐ 2. Lapsi / nuori (alle 18 v) Lapsen/nuoren ikä: _____
☐ 3. Asiakkaan, perheen läheinen (esim. mummo, poikaystävä, työtoveri, jne.)

Työntekijät

- ☐ 4. Työntekijä Nimike: _____ Toimipaikka: _____
☐ Olen palaverin tilaaja

Arvioi seuraavia asioita asteikolla 1-10.

Ympyröi sopivin vaihtoehto

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Täysin hyödytön	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyödyllinen
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------------

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatukseti?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

6. Saitko uutta ymmärrystä siitä, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

8. Selkiinnyttikö palaveri eri osallistujien osuutta?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Erittäin huonosti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin
-------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----------------

KAANNA

10. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

11. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Erittäin vähän 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin paljon

12. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja tai mahdollisuuksia toimia?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

13. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

14. Millainen olo sinulla oli tilaisuuden päättyessä?

Erittäin toivoton 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin toiveikas

15. Kuinka paljon luotat palaverissa tehdyn suunnitelman toteutumiseen?

Hyvin vähän 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Hyvin paljon

16. Jos muistelet aiempia palavereja, neuvotteluja tai muita tapaamisia, joissa olet ollut, niin miten tämä palaveri mielestäsi erosi niistä? Oliko siinä jotain erilaista tai uutta?

17. Olisitko valmis suosittelemaan ystävilleesi osallistumista tällaiseen palaveriin?

Kyllä ☐

Ei ☐

Miksi?

18. Muut kommentit ja/tai ehdotukset?

KIITOS!

Liite 2: Ennakointidialogien välitön palaute palautelomake 2004-2005

Liite 1. Ennakointidialogien välitön palaute palautelomake 2004-2005

STAKES	VERKOSTOPALAVERIN ASIAKASPALAUTE
Toivomme Sinun arvioivan nyt pidettyä palaveria ja sen työskentelytapaa. Pyrimme kehittämään palavereja asiakkaille mahdollisimman hyödyllisiksi.	
Olen perheenjäsen (esim. äiti, isä, nuori) _____	
Olen perheen läheinen (esim. mummi, naapuri) _____	
Olen työntekijä, nimike _____ Toimipaikka _____ tilaaja kyllä/ei	
Olen muu osallistuja _____	

Arvioi seuraavia asioita asteikolla 1-10. Ympyröi sopivin vaihtoehto

1. Miten hyödylliseksi koit tämän tilaisuuden?

Täysin hyödytön 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyödyllinen

2. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kertoa omat ajatukset?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

3. Pystyitkö mielestäsi kertomaan omat huolenaiheesi?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

4. Koitko, että sinua kuunneltiin?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

5. Oliko sinulla mielestäsi riittävä mahdollisuus kuulla muiden ajatukset?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

6. Saitko uutta ymmärrystä sille, mitä eri osallistujat ajattelevat asioista?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

7. Selkiinnyttikö palaveri omia ajatuksiasi?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

8. Selkiinnyttikö palaveri muiden osuutta?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

9. Miten pystyit eläytymään hyvään tulevaisuuteen?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

10. Syntyikö palaverissa hyvää tulevaisuutta, siihen liittyviä toimia ja yhteistoimintaa koskevia suunnitelmia?

Kyllä

Ei

11. Koitko, että ajatuksesi / ehdotuksesi otettiin riittävästi huomioon?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

12. Koitko, että palaveri lisäsi luottamustasi asioiden järjestymiseen?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

13. Havaitsitko tilanteessasi uusia vaihtoehtoja toimia?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

14. Koitko saaneesi tukea omaan tilanteeseesi / toimintaasi?

Erittäin huonosti 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Erittäin hyvin

15. Millainen olo sinulla oli palaverin päätyttyä?

Erittäin huono (toivoton)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvä (Erittäin toiveikas)
------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---------------------------------------

16. Jos muistelet aiempia palavereja, neuvotteluja tai muita tapaamisia, joissa olet ollut, niin miten tämä palaveri mielestäsi erosi niistä? Oliko siinä jotain erilaista tai uutta?

17. Olisitko valmis suosittelemaan ystävällesi osallistumista tällaiseen palaveriin, jos hänen tilannettaan käsiteltäisiin?

Kyllä. Miksi?

Ej. Miksi?

18. Muut ehdotukset ja kommentit.

KIITOS!

Liite 3: Lasten palautelomake

MLL:n Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö
Kuntoutus- ja kehittämiskeskus Huvitus
Ennakointidialogin välitön osallistujapalaute/2011

Palautelomake, lapset (7–10 vuotta)

Lapsen ikä _____

Pvm _____

Lähde: Stakes 2006

Arvioi seuraavia asioita värittämällä mielestäsi sopivin kasvo.

1. Millaista palaverissa oli?
2. Millaista oli miettiä hyvää tulevaisuutta?
3. Saitko kerrottua toiveistasi?
4. Saitko kertoa huolistasi?
5. Miten jaksoit kuunnella, kun muut puhuivat?
6. Millainen olo sinulla oli palaverin jälkeen?
7. Auttoiko palaveri sinua ymmärtämään paremmin asioita,
joista keskusteltiin?
8. Otettiin ajatuksesi huomioon?
9. Uskotko, että sovitut asiat auttavat sinua?
10. Miltä sinusta tuntuu nyt tulevaisuus?
11. Mikä palaverissa oli parasta?
12. Mikä palaverissa oli huonointa?
13. Oliko palaverissa jotakin mikä yllätti sinut?
14. Haluatko kertoa tai piirtää vielä jotakin paperin toiselle puolelle?

KIITOS!